

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Odpovědné
veřejné zadávání

ZDRAVOTNICTVÍ

A ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Jak ve zdravotnictví zadávat
veřejné zakázky s využitím
sociálních, ekonomických,
cirkulárních a dalších
environmentálních aspektů

ZDRAVOTNICTVÍ A ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ

Obsah

I. Odpovědné veřejné zadávání	2
I.1 Co je odpovědné veřejné zadávání	2
I.2 Odpovědné veřejné zadávání v EU.....	2
I.3 Odpovědné veřejné zadávání v ČR a ostatní zdroje	3
II. Možnosti a příležitosti odpovědného veřejného zadávání.....	4
II.1 Příležitosti odpovědného veřejného zadávání	4
➤ Kategorie příležitostí OVZ.....	4
➤ Nástroje pro práci s příležitostmi OVZ.....	8
III. Odpovědné veřejné zadávání v EU a zdravotnictví.....	9
III.1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU	9
➤ Health Care Without Harm (HCWH).....	9
➤ Global Green and Healthy Hospitals (GGHH)	9
➤ Evropská pobočka Health Care Without Harm (HCWH Europe)	10
➤ Sustainable Procurement in the Health Sector (SPHS)	13
IV. Možnosti a příležitosti využití odpovědného veřejného zadávání ve zdravotnictví v ČR.....	14
IV.1 Předměty veřejných zakázek ve zdravotnictví.....	14
IV.2 STAVEBNÍ VEŘEJNÉ ZAKÁZKY	16
➤ Projektové a architektonické činnosti	19
➤ Technický dozor investora	21
➤ Zhotovení nebo rekonstrukce staveb.....	21
IV.3 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY BĚŽNÉ	24
➤ Úklidové služby a čisticí potřeby.....	24
➤ Praní/pronájem prádla.....	25
➤ ODPADOVÉ SLUŽBY (ODVOZ, LIKVIDACE).....	27
IV.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY SPECIFICKÉ.....	30
➤ SERVISNÍ ZABEZPEČENÍ ZDRAVOTNICKÝCH PROSTŘEDKŮ	30
➤ ZDRAVOTNICKÁ DOPRAVNÍ SLUŽBA	31
IV.5 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ	32
➤ PRACOVNÍ ODĚVY, TEXTILIE A OBUV	32
➤ POTRAVINY A STRAVOVÁNÍ.....	33
IV.6 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY SPECIFICKÉ.....	35
➤ DEZINFEKCE.....	35
➤ ZDRAVOTNICKÉ PROSTŘEDKY - ÚVOD	37
➤ Zdravotnický materiál a nástroje.....	39

I. Odpovědné veřejné zadávání

I. 1 Co je odpovědné veřejné zadávání

Odpovědné veřejné zadávání vnímáme jako proces, při kterém zadavatel nakupuje zboží, služby a stavební práce, které potřebuje, s cílem získat maximální hodnotu za vynaložené finance („value for money“) a současně i vytvořit prospěch pro společnost a ekonomiku s minimalizací negativních dopadů na životní prostředí. Odpovědné veřejné zadávání je tedy **sociálně a environmentálně zaměřený přístup zadavatelů k nákupům**, jehož podstatou je snaha racionálně využít vlivu, který mohou veřejní zadavatelé svou tržní silou na trhu uplatňovat.

Odpovědné veřejné zadávání (dále také „OVZ“) se snaží řešit problémy na několika úrovních:

- na úrovni veřejných zakázek se snaží eliminovat nekvalitní plnění, bránit využívání nelegální práce, zohledňovat rizika v oblasti pracovních podmínek nebo zajišťovat, aby dodavatelé neplatili poddodavatelům opožděně;
- na úrovni zadavatele se snaží jednak řešit vyšší nezaměstnanost a s ní spojené lokální problémy či místní špatné situace z hlediska životního prostředí, ale také motivovat k ochraně životního prostředí;
- ve vztahu k celé společnosti se snaží podporovat její národní priority (např. v oblasti čisté mobility), dále se snaží podporovat národní závazky a cíle v oblasti životního prostředí.

Odpovědné veřejné zadávání nemá být samoučelné, resp. nemá být „drahou charitou“, ale naopak má vést k získání optimální přidané hodnoty (pro zadavatele a také pro společnost) za vynaložené veřejné prostředky. Důležitým prvkem odpovědného veřejného zadávání je korektní, efektivní a zejména transparentní partnerská komunikace s dodavateli.

Výsledkem veřejného zadávání s využitím příležitostí odpovědného zadávání je pořízení dodávek, služeb či stavebních prací, které v maximální míře efektivně, hospodárně a účelově naplňují potřebu zadavatele a současně disponují i přidanou hodnotou celospolečenského charakteru.

Informace k tématu obsahuje seminář [Veřejné nákupy odpovědně/strategicky – úvod do tématu OVZ \(Institut OVZ\) – \[odkaz ke shlédnutí zde\]\(#\)](#)

I.2 Odpovědné veřejné zadávání v EU

Odpovědné veřejné zadávání se v rámci EU objevuje již více než 20 let. Z počátku to byly jednotlivé pokusy, které vedly ke komplexnějším řešením v rovině legislativní či formování politik a strategií. Do hry vstoupil i Evropský soudní dvůr (ESD), který svými rozhodnutími stanovil rámec toho, co je či není ve veřejných zakázkách z pohledu odpovědného zadávání přiměřené a možné. Závěry ESD byly následně vtěleny do nových předpisů, aktuálně do [Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2014/24/EU, o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice č. 2001/18/ES](#), která se stala základním právním předpisem upravujícím možnost zohlednění sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání a využití inovací. Podrobnosti ke směrnici viz webová stránka projektu [SOVZ – právní úprava OVZ](#).

Společensky odpovědné a „zelené“, resp. environmentálně udržitelné zadávání je ze strany orgánů EU dnes podporováno čím dál silněji a systematictěji.

Významný rozvoj udržitelného nakupování v soukromém sektoru pak mj. vedl i k přijetí mezinárodního standardu pro udržitelné nakupování – ISO 20400 – více informací o ISO 20400 se můžete dočíst [zde](#). Další informace k tématu jsou dostupné [na tomto odkazu](#).

Metodická pomoc pro uplatňování zeleného odpovědného veřejného zadávání

EU nabízí metodickou pomoc pro uplatňování zeleného odpovědného veřejného nakupování, které je označováno jako “Green Public Procurement - GPP”. Řadu dokumentů a metodických materiálů lze využít i při zadávání veřejných zakázek (dále také „VZ“) ve zdravotnictví. Jsou jimi např. Příručka [Nakupujte zeleně!](#) nebo tematická GPP kritéria pro jednotlivé skupiny výrobků a služeb, která obsahují možná a vhodná **environmentální kritéria pro výběr a zadání veřejné zakázky na konkrétní předmět plnění**, včetně použitelných textací. V současné době existují pro **21 skupin výrobků a služeb**, mezi které patří např. [Kopírovací a grafický papír](#) (2008), [Elektřina](#) (2012), [Zdravotně-technické armatury - baterie, sprchové hlavice, sprchy](#) (2013), [Elektrická a elektronická zařízení používaná ve zdravotnictví](#) (2014), [Textilní výrobky a služby](#) (2017), [Nábytek](#) (2017), [Úklidové čisticí prostředky a služby](#) (2018), [Údržba veřejného prostoru](#) (2019), [Stravovací služby a prodejní automaty](#) (2019), [Zařízení k tisku a kopírování, spotřební materiál a tiskové služby](#) (2020), [Počítače, monitory, tablety a chytré telefony](#) (2021), [silniční doprava](#) (2021).

I.3 Odpovědné veřejné zadávání v ČR a ostatní zdroje

Základním právním předpisem upravujícím možnost zohlednění sociálně a environmentálně odpovědného veřejného zadávání a využití inovací je [směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/24/EU, o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice č. 2001/18/ES](#), která byla transponována do českého práva [zákonem č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek](#) (dále jen „ZZVZ“). Významným mezníkem v odpovědném zadávání v ČR byla novela zákona, která s účinností od 1.1.2021 zavedla povinnost sociálně a environmentálně odpovědného zadávání, pokud je to vzhledem k povaze a smyslu VZ možné (viz nový odst. 4 v § 6 ZZVZ).

Více k právní úpravě OVZ se dočtete [zde](#).

Více o zdrojích OVZ je uvedeno [zde](#).

Ministerstvo pro místní rozvoj (dále také „MMR“) jako garant ZZVZ vydalo k tomuto několik dokumentů, které jsou dostupné na Portálu o veřejných zakázkách:

- [Nové zásady sociálně odpovědného, environmentálně odpovědného a inovativního zadávání od 1.1.2021 – metodické stanovisko](#)
- [Stanovisko expertní skupiny MMR k zákonu o zadávání veřejných zakázek k právním otázkám spojeným se zavedením nových zásad zadávání veřejných zakázek ze dne 23.12.2020](#)
- [Stanovisko k právním otázkám spojeným se zavedením nových zásad zadávání veřejných zakázek ze dne 11.5.2021](#)

Další změnou ZZVZ ve vztahu k odpovědnému veřejnému zadávání je od 1.1.2022 **nově přidané ustanovení § 37 a)**, které rozšiřuje podmínky účasti v zadávacím řízení uvedené v § 37, a to pro nákupy potravin.

K tomuto novému ustanovení vydala expertní skupina MMR Stanovisko k nákupům potravin po 1.1.2022, které je dostupné [zde](#).

Projekty společensky odpovědného veřejného zadávání Ministerstva práce a sociálních věcí
Klíčové aktivity na podporu implementace a rozvoje strategického veřejného zadávání v ČR jsou již od roku 2016 realizovány Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci projektu „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání a navazujícího projektu Odpovědný přístup k veřejným nákupům – Strategické zadávání veřejných zakázek“ (dále jen „projekt SOVZ“). Projekt SOVZ vytvořil dlouhodobou konzultační a odbornou platformu pro rozvoj odpovědného veřejného zadávání (dále také „OVZ“) v ČR a podporu zadavatelů – mj. nabízí poradenství a konzultace v oblasti využívání OVZ, poskytuje informace k využívání OVZ (příklady dobré praxe, vzorové textace), realizuje semináře, školení na míru pro zadavatele, e-learning, mezinárodní konference, vydává řadu odborných článků a metodických publikací k tématu odpovědného veřejného zadávání. Od září 2020 pak nabízí komplexní vzdělávání v oblasti OVZ v rámci projektem podpořeného [Institutu odpovědného veřejného zadávání](#). Ve stejné době vznikla i [Platforma odpovědného veřejného zadávání](#), která sdružuje již více než 20 progresivních zadavatelů v ČR, kteří OVZ dlouhodobě a systematicky implementují – a kteří mohou být příkladem v uchopení OVZ v praxi. Veškeré informace k projektu SOVZ, materiály, metodiky jsou k dispozici na webu www.sovz.cz

II. Možnosti a příležitosti odpovědného veřejného zadávání

II. 1 Příležitosti odpovědného veřejného zadávání

Příležitosti OVZ jsou ve své podstatě zásadami reflektujícími hodnotové směřování zadavatelů, kteří tyto hodnoty promítají do zadávacích procesů. Organizace by za současné právní úpravy již měly systematicky promýšlet, jak snížit potenciální negativní dopady svých nákupů na společnost, ekonomiku a životní prostředí, tak i možnou přidanou hodnotu svých nákupů.

➤ Kategorie příležitostí OVZ

Příležitosti OVZ lze v základu rozdělit do čtyř základních kategorií, a to dle oblastí vlivu při jejich uplatnění (*u každé z níže vyjmenovaných příležitostí je aktivní odkaz na webové stránky projektu SOVZ, kde jsou uvedeny podrobnosti k tématům*).

1. kategorie sociální – Společnost – lidé

- [podpora zaměstnanosti](#) – zapojení osob znevýhodněných na trhu práce do plnění veřejných zakázek je jednou z nejtypičtějších sociálních příležitostí, kterou lze odpovědným veřejným zadáváním podpořit. Zaměstnanost je velké téma zejména pro územně samosprávné celky, ale může být důležitá i pro jiné zadavatele. Tuto příležitost

je vhodné využívat u veřejných zakázek s delší dobou plnění, při kterých se nabírají noví zaměstnanci a zejména, pokud se místa plnění veřejných zakázek nachází v regionech s vyšší nezaměstnaností. Zadavatel může požadovat, aby **dodavatel zapojil určitý počet či procento osob znevýhodněných na trhu práce či obecně dlouhodobě nezaměstnaných do plnění veřejné zakázky** – základní přehled skupin osob znevýhodněných na trhu, je dostupný [zde](#). Uvedený výčet není závazný, je pouze na zadavateli, jaké skupiny osob znevýhodněných na trhu pro plnění zadávané veřejné zakázky objektivně stanoví jako nejvhodnější a nejpotřebnější s ohledem na naplnění svých stanovených strategických cílů.

- [podpora vzdělávání, praxí, rekvalifikací a exkurzí](#) - tuto příležitost je vhodné uplatňovat při plnění předmětů veřejných zakázek, u kterých mohou noví zaměstnanci včetně těch, kteří jsou [znevýhodněni na trhu práce](#), získat nebo si zvýšit kvalifikaci anebo tam, kde chceme zvýšit atraktivitu některých oborů formou uskutečnění odborných exkurzí žákům škol či veřejnosti nebo formou stáží pro vysokoškolské studenty u vybraných a vhodných oborů.
- [podpora důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce](#) – tuto příležitost lze uplatňovat pro veřejné zakázky, u kterých při plnění existuje zvýšené riziko, že by mohlo docházet k porušování zákonného standardu pracovních podmínek a bezpečnosti práce. U vhodných veřejných zakázek je také možné při jejich hodnocení zohlednit i lepší úroveň nabízených pracovních podmínek ve srovnání se zákonnými standardy. Typicky se může jednat o veřejné zakázky na poskytování služeb ostrahy či úklidu apod., jejichž předměty plnění jsou služby s obvykle nízkou cenou práce a kde je klíčový dopad samotných zaměstnanců dodavatele na předmět plnění. Pro využití této příležitosti je tedy možné stanovit požadavek na dodržení zákonného minima (formou [Čestného prohlášení k sociálně odpovědnému plnění VZ](#) nebo [Memoranda o férových podmínkách v dodavatelském řetězci](#) nebo alespoň [smluvním závazkem dodavatele](#)) a požadavek na odměnu jako klíčový aspekt pracovních podmínek formou hodnocení mzdy zaměstnanců plnících předmět VZ, a to nad rámec zákonného minima (minimální/zaručená mzda).
- [etické nakupování](#) – z pohledu odpovědného zadávání veřejných zakázek jde v podstatě o přístup, při kterém zadavatel dbá na to, jakým způsobem a za jakých podmínek bylo zboží, které je předmětem veřejné zakázky, vyráběno. Zadavatel se při vymezení zadávacích podmínek z pohledu sociálního zaměřuje zejména na pracovní podmínky osob podílejících se na výrobě či produkci z pohledu dodržování lidských práv – tj. důraz na nevyužívání dětské či nucené práce, práce v nebezpečných a zdravotně závadných podmínkách, práce s extrémními přesčasy včetně situací, kdy odměna za práci nepokrývá nezbytné životní náklady apod.

2. kategorie sociální – Společnost – podniky

- [podpora účasti sociálních podniků na plnění veřejných zakázek](#) – sociální podniky jsou právníky osobami vytvářejícími pracovní příležitosti pro osoby sociálně znevýhodněné a zdravotně postižené. Více o sociálních podnicích se dočtete [zde](#).
Typickými předměty veřejných zakázek pro plnění sociálními podniky jsou občerstvení a stravování, pořádání akcí a konferencí, výroba a kompletace propagačních předmětů a také služby prádelny, grafické a tiskové služby či péče o zeleň a technické služby a další. Přehled sociálních podniků podle předmětů jejich činností i podle regionu, ve kterém působí, obsahuje Katalog sociálních podniků dostupný [zde](#). Více o podpoře účasti

sociálních podniků se dočtete v publikaci projektu SOVZ [Podpora sociálních podniků prostřednictvím veřejných zakázek](#).

- [podpora účasti malých a středních podniků ve veřejných zakázkách](#) – malé a střední podniky (dále také „MSP“¹) jsou důležitou součástí ekonomiky, zdrojem pracovních míst a vzniku inovací. Jejich podporou dochází k podpoře místní ekonomiky, protože se většinou jedná o lokální podniky v okolí zadavatele a jednak zaměstnávají místní obyvatele. Podpora MSP začíná komunikací s dodavateli např. prostřednictvím předběžných tržních konzultací (dále také „PTK“) či představením plánu VZ. Při přípravě veřejné zakázky je pak vhodné rozdělit předměty VZ na části, například na věcné kategorie či podle jejich územního rozsahu. Důležitá pro zapojení MSP je minimalizace administrativní náročnosti zadávacího řízení (tzn. stanovení přiměřených požadavků na kvalifikaci, přiměřené používání bankovních garancí, stanovení dostatečné lhůty pro podání nabídek, nabídkové formuláře...). Účast malých či středních podniků na plnění veřejných zakázek může zadavatelům zajistit kvalitní soutěž s vyšším počtem nabídek a také může mít pozitivní efekt na lokální ekonomiku.
- [férové vztahy v dodavatelském řetězci, etické kodexy](#) – dodavatelský řetězec má významnou roli pro dosažení požadované kvality plnění, případně pro naplnění dalších cílů, priorit či politik zadavatele. Ať už se jedná o zajištění včasných plateb poddodavatelům za poskytnuté plnění či zejména o důraz na dodržování pracovně-právních předpisů a z nich vyplývajících povinností především ve vztahu k zaměstnancům nejen dodavatele, ale i jeho poddodavatelů – k jejich odměňování, k dodržování délky jejich pracovní doby i odpočinku a také k dodržování podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Mezi nejohroženější skupiny patří tzv. „agenturní“ zaměstnanci či nelegální pracovníci a také zaměstnanci bez příslušné profesní kvalifikace. Poddodavatelé jsou často malé a střední podniky, které nemají velké finanční rezervy a pozdní platby od hlavního dodavatele mohou narušit jejich cashflow, což může ohrozit plnění jejich závazků (dalším dodavatelům i zaměstnancům) i jejich samotnou existenci. Je tedy namístě hledat cesty, jak **zajistit včasné platby poddodavatelům**. Z pozice zadavatele je možné stanovit požadavek na včasné platby [přímo ve smlouvě](#) nebo [prostřednictvím Čestného prohlášení k sociálně odpovědnému plnění VZ a transparentního účtu](#) nebo [prostřednictvím Memoranda o férových podmínkách v dodavatelském řetězci](#). Dále je možné stanovit požadavek na přímé platby poddodavatelům – viz [návrh možné textace](#), která dosud nebyla v praxi aplikovaná.

Dalším z nástrojů odpovědného veřejného zadávání ve vztahu k zajištění férových dodavatelských vztahů může být [Etický kodex dodavatele veřejné správy](#). Jeho přijetím dodavatel akceptuje závazek, že v rámci své činnosti bude postupovat v souladu se zásadami férové hospodářské soutěže, dbát o důstojné pracovní podmínky zaměstnanců včetně zamezení jejich diskriminace a také, že nebude při své činnosti poškozovat životní prostředí.

¹ Definici mikropodniků, malých a středních podniků stanovuje Doporučení Komise ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků, malých a středních podniků; materiál v anglickém jazyce je dostupný [zde](#)

3. kategorie – Životní prostředí

- [environmentálně odpovědné veřejné zadávání](#) – využívá ekologicky šetrná řešení při nákupech, a tím:
 - přispívá ke zmenšení přímých negativních dopadů na životní prostředí;
 - přispívá ke snižování množství odpadu a rozsahu znečištění snížením produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody, půdy;
 - zvyšuje šetření energií, vodou, surovinami;
 - podporuje udržitelné přístupy na trhu s obdobným plněním;
 - motivuje a stimuluje průmysl pro vývoj zelených technologií a
 - přispívá k udržitelnému přístupu a rozvoji daného regionu.

Pro identifikaci ekologicky šetrných řešení v současnosti slouží i tzv. **ekoznačky**, které mohou být uděleny produktům a službám na základě splnění určitých parametrů - více o ekoznačkách se můžete dozvědět [zde](#), kritéria pro Ekologicky šetrný výrobek a Ekoznačku EU (EU květinu) a certifikované produkty jsou dostupné na stránce [ekoznačka.cz](#) České informační agentury životního prostředí (CENIA). Další informace k environmentálním značkám a prohlášením jsou dostupné na webu [Národního programu environmentálního značení](#). Více o tématu včetně příkladů způsobů uplatnění environmentálních řešení v zadávacích řízeních se dočtete [zde](#).

- [cirkulární veřejné zadávání](#) – cirkulární veřejné zadávání dle [Evropské komise](#) lze definovat jako proces, jehož prostřednictvím si zadavatelé opatřují dodávky, služby a stavební práce, přičemž přispívají k uzavírání materiálových a energetických cyklů směřujících k omezení či zamezení environmentálních dopadů plnění a vzniku odpadů v horizontu celého životního cyklu pořizovaných plnění. Cílem cirkulárního veřejného zadávání je zejména důraz na co nejefektivnější způsob nakládání se zdroji, uzavírání materiálových a biologických toků a využívání příležitostí pro inovace včetně vyšší míry využívání digitalizace. K problematice cirkulárního zadávání zveřejnila Evropská komise v říjnu 2017 publikaci „**Veřejné zakázky pro oběhové hospodářství**“ ([Public Procurement for a Circular Economy](#)), která obsahuje řadu případových studií osvědčených postupů a také pokyny k začlenění zásad oběhového hospodářství do zadávání veřejných zakázek. Informace k cirkulární zdravotní péči jsou pak uvedeny na tomto [odkaze](#).
- [etické nakupování](#) – jde v podstatě o přístup, při kterém zadavatel při zadávání veřejných zakázek dbá na to, jakým způsobem a za jakých podmínek bylo zboží, které je předmětem veřejné zakázky, vyráběno. Zadavatel se při vymezení zadávacích podmínek z pohledu ochrany životního prostředí zaměřuje zejména na řešení výroby zboží z pohledu ekologie – do této kategorie lze zařadit (ne)ekologická řešení nepříznivě dopadající na přírodu i člověka (kácení pralesů, zamořování půdy, velká spotřeba vody apod.) a dále (ne)ekologická řešení (ne)zdravá pro člověka i přírodu – bělení, barvení, používání pesticidů apod.

Etika v nakupování se neváže pouze k životnímu prostředí, ve velké míře souvisí i se společností a podniky ve smyslu zohledňování i sociálních aspektů (například v boji proti chudobě v třetích zemích) a také se snahou zapojovat malé a střední podniky do plnění předmětů zakázek. Ve své podstatě se tedy prolíná všemi shora uvedenými kategoriemi, z hlediska odpovědného veřejného zadávání jde tedy o komplexní aspekt.

4. kategorie – Inovace

Inovace je jednou ze základních kategorií společensky/strategického odpovědného zadávání. Nemusí se vždy jednat o novou technologii, jde spíše o inovaci ve smyslu

nového, lepšího a efektivního řešení, a to ať už inovativní řešení produktu, služby nebo inovativní řešení postupu či jejich kombinaci. Inovace nelze předem zobecnit, neboť vždy se budou odvíjet od konkrétního předmětu plnění a dané činnosti zadavatele (to, co je inovativní pro jednoho zadavatele, nemusí být inovativní pro jiného).

V současné době jsou dostupné různé materiály k inovacím, mezi základní dokumenty patří Sdělení Komise z roku 2018: [Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení](#), obsahující i praktické příklady využití této příležitosti, mezi novější materiály pak patří metodika k inovacím [Veřejné zakázky na inovativní řešení: metodika pro zadavatele](#) vydaná Technologickou agenturou ČR. Více o inovacích se dočtete [zde](#).

Komunikace zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ

Ukazuje se, že znalost trhu a komunikace s dodavateli před zahájením zadávacího řízení je či může být klíčem úspěšného nákupu. Z hlediska OVZ je proto vhodné informovat dodavatele o uplatnění příležitostí OVZ při zadávání veřejných zakázek předem. Tento přístup k dodavatelům je vhodné použít, když není jisté, zda je tržní prostředí připraveno příležitosti OVZ poskytnout, případně existují-li některá jiná významná rizika z pohledu společenské odpovědnosti či environmentální udržitelnosti.

Vhodnými nástroji pro komunikaci s dodavateli jsou:

- **Meet the buyer**
- **Předběžné tržní konzultace**
- **Meet the seller**

Více informací o komunikaci zadavatele s dodavateli včetně příkladů dobré praxe je uvedeno [zde](#).

Podrobné informace k výše uvedeným příležitostem včetně odkazů na užitečné materiály jsou uvedeny ve velké publikaci Jak zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

➤ Nástroje pro práci s příležitostmi OVZ

- **Tabulka s předměty plnění a využitelnými příležitostmi OVZ**

Projekt SOVZ se zaměřil na uplatnění příležitostí odpovědného veřejného zadávání podle předmětu plnění veřejných zakázek. Výsledkem je [tabulka](#), která identifikuje využitelné příležitosti či témata OVZ včetně uvedení dalších informací či odkazů na související materiály (vzorové textace, publikace, metodiky aj.).

- **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálního a environmentálního odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce**

Uplatněné příležitosti OVZ musí mít vždy souvislost s předměty plnění VZ, současně je nutné při stanovení zadávacích podmínek zohlednit zásady uvedené v § 6 ZZVZ a také principy 3E (účelnost, hospodárnost a efektivitu). Proto je nezbytné, aby všechny podmínky a požadavky pro plnění předmětu veřejné zakázky byly dobře promyšlené a odůvodněné a také, aby tyto požadavky a podmínky byly dostatečně a kvalitně promítnuté do zadávací dokumentace i smluvních a obchodních podmínek včetně uvedení sankcí pro případ jejich nedodržení.

Pokud zadavatelé chtějí odpovědně a efektivně zadávat veřejné zakázky mohou v rámci přípravy zadávacích podmínek použít [Kontrolní list pro vyhodnocení sociálního a environmentálního odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce](#), který jim pomůže analyzovat a vyhodnotit možnosti uplatnění příležitostí OVZ ve vztahu k předmětu veřejné zakázky. Na stránkách projektu SOVZ je také dostupná verze [Kontrolního listu s komentáři a popisy jednotlivých aspektů a témat OVZ](#).

- **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na STAVEBNÍ PRÁCE**

Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací je další podpůrný nástroj k implementaci odpovědného veřejného zadávání, který je **specificky zaměřen na stavebnictví** – ke stažení [zde](#). Tento kontrolní list by měl zadavatelům pomoci v úspěšném naplnění udržitelných požadavků v oblasti výstavby a užívání budov. Součástí kontrolního listu je i [verze s komentáři a vysvětleními k implementaci](#).

III. Odpovědné veřejné zadávání v EU a zdravotnictví

Tématu odpovědného veřejného zadávání v EU v oblasti zdravotnictví se velmi podrobně věnuje velká publikace Jak zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví dostupná na webu www.sovz.cz – záložka zdravotnictví.

III.1 Organizace a platformy zabývající se odpovědným veřejným zadáváním ve zdravotnictví v rámci EU

OVZ ve zdravotnictví je nejen v Evropě, ale i v řadě dalších státech světa velkým tématem. Zabývá se jím několik mezinárodních organizací a hnutí, z nichž některé mají i celosvětovou působnost. Realizované projekty a příklady dobré praxe ze zahraničních nemocnic mohou být inspirací, kam směřovat odpovědné veřejné zadávání ve zdravotnictví i u nás, v ČR.

➤ Health Care Without Harm (HCWH)

[Health Care Without Harm \(HCWH\)](#) (AJ) je mezinárodní nevládní organizace, která aktuálně sdružuje dohromady stovky organizací v 52 státech světa. HCWH pracuje na transformaci zdravotní péče po celém světě s cílem snížit její dopad na životní prostředí, a to pomocí implementace ekologicky šetrných alternativ k postupům zdravotní péče, které ve své podstatě znečišťují životní prostředí a přispívají k nemocem. Hlavními tématy HCWH jsou:

- Globální zelené a zdravé nemocnice (GGHH)
- Rtuť ve zdravotnictví
- Klima a zdraví
- Odpadové hospodářství ve zdravotnictví
- Bezpečnější chemikálie

➤ Global Green and Healthy Hospitals (GGHH)

[Global Green and Healthy Hospitals \(GGHH\)](#) (AJ) je mezinárodní síť nemocnic, zdravotnických zařízení a zdravotnických organizací založená pod patronací HCWH, která se zaměřuje na snižování dopadu zdravotní péče na životní prostředí a podporu veřejného zdraví a životního prostředí. Svým členům poskytuje GGHH rozmanitou škálu programů, nástrojů a informačních zdrojů na podporu k dosažení vytčených cílů.

GGHH nabízí svým členům základní rámec 10 vzájemně propojených cílů pro zdravotnický sektor s cílem řešit a podporovat větší udržitelnost a zdravé životního prostředí v těchto oblastech. Z nich si členové vybírají ty oblasti resp. cíle, na které se chtějí zaměřit. Podrobnosti

k těmto cílům jsou k dispozici jednak v souhrnné publikaci [GGHH Agenda](#) nebo na webových stránkách [GGHH](#)²

V České republice je členem GGHH zatím pouze **Nemocnice Neratovice**³, která si mezi hlavní cíle, kde chce řešit a podporovat větší udržitelnost vybrala Vedení, Chemikálie, Vodu, Energie, Odpady a Nakupování. Prvního cíle, Energie, dosáhla v březnu 2019, kdy 100 % elektrické energie nemocnice pochází pouze z obnovitelných zdrojů, jako jsou sluneční, větrná nebo vodní energie.

➤ **Evropská pobočka Health Care Without Harm (HCWH Europe)**

[Health Care Without Harm Europe](#) (dále jen „HCWH Europe“) je evropská část HCWH, tvoří ji síť tisíců nemocnic, předních zdravotnických pracovníků a zdravotnických odborníků se členy po celé Evropě a partnery po celém světě. Aktivity HCWH Europe se zaměřují na práci ve čtyřech úzce propojených programových oblastech: **cirkulární zdravotní péče, klimaticky chytrá zdravotní péče, bezpečnější farmaceutika a udržitelné potraviny**. V rámci nich pak HCWH Europe realizuje řadu samostatných projektů a iniciativ, vydává publikace s příklady dobré praxe.

PROGRAMOVÉ OBLASTI HCWH EUROPE

1. **Cirkulární zdravotní péče** - vychází ze snahy o odklon zdravotnického sektoru od zbytečných jednorázových výrobků a toxických chemikálií, snahy zavést a využívat model cirkulární ekonomiky (oběhového hospodářství)⁴ i ve zdravotnictví a předpokladu, že díky své obrovské kupní síle může mít zdravotnický sektor značný vliv na prosazování opakovaně použitelných, netoxických řešení, která šetří přírodní zdroje, snižují množství odpadu a jsou lepší pro pacienty, zdravotníky, rozpočty a planetu.

- Důležitým výchozím zdrojem informací je **publikace Netoxická zdravotní péče (*Non-toxic Healthcare*, 2. vydání, r. 2019, AJ)**, která:
- definuje chemické látky ve zdravotnických prostředcích a popisuje nebezpečí pro lidské zdraví i pro životní prostředí,
 - identifikuje legislativní rámec pro nebezpečné chemické látky ve zdravotnických prostředcích,
 - identifikuje a popisuje alternativy k nebezpečným chemickým látkám,
 - uvádí osvědčené postupy některých evropských zdravotnických zařízení k eliminaci používání zdravotnických prostředků obsahujících nebezpečné chemikálie a
 - nabízí vhodná doporučení k eliminaci nebezpečných látek ve zdravotnictví.

Publikace se také věnuje problematice používání plastů ve zdravotnictví a případovým studiím, které popisují aktivity několika nemocnic v rámci jejich snahy o řešení mnoha toků plastových materiálů.

- Projekt: **Směrem ke zdravotní péči bez plastů v Evropě (*Towards plastic-free healthcare in Europe*)**; více o projektu je [zde](#). Výstupem první fáze projektu je publikace **Měření a**

² viz <https://www.greenhospitals.net>

³ viz <https://www.nemocnice-neratovice.cz/novinky/chranime-nejen-pacienty-ale-take-zivotni-prostredi/>

⁴ "Cirkulární ekonomika (oběhové hospodářství) je model výroby a spotřeby, který usiluje o zachování použitelnosti stávajících materiálů a vyráběných produktů co nejdéle, obvykle prostřednictvím sdílení, leasingu, opětovného použití, oprav a renovace. V rámci oběhového hospodářství je odpad omezen na minimum. Když výrobky již nelze používat nebo opravovat, materiály jsou udržovány v ekonomice, kdykoli je to možné prostřednictvím recyklace - likvidace je poslední možností."

snižování plastů ve zdravotnictví, („[Measuring and Reducing Plastics in the Healthcare Sector](#)“, r. 2021, AJ).

- **Projekt: SAICM 2.0 - Podpora bezpečnějších dezinfekčních prostředků ve zdravotnictví** (SAICM 2.0 „*Promoting safer disinfectants in the healthcare sector*“).
Dezinfekční prostředky jsou široce používány ve zdravotnických zařízeních – jsou nezbytné k prevenci křížové kontaminace, vypuknutí nemocí a infekcí získaných v nemocnici. Biocidní účinné látky, které jsou tak účinné při dezinfekci výrobků, povrchů a pokožky, však také představují řadu potenciálních rizik pro lidské zdraví a životní prostředí. Cílem tohoto projektu je bojovat proti těmto nezamýšleným rizikům podporou používání bezpečnějších dezinfekčních prostředků šetrnějších k životnímu prostředí, aniž by byly ohroženy hygienické a pracovní normy. Projekt SAICM 2.0 staví na průkopnické práci [Vídeňské databáze dezinfekčních prostředků \(WIDES\)](#) a má za cíl rozšířit její použití po celém světě. Podrobnosti k projektu najdete na [webu projektu, kde jsou](#) informace a záznamy webinářů realizovaných k tomuto tématu a v [závěrečné zprávě k projektu](#).

- **Databáze bezpečnějších zdravotnických prostředků** („*Safer Medical Devices Database*“) je internetový nástroj, který má pracovníkům odpovědným za obstarávání zdravotnických prostředků pomoci identifikovat alternativy ke zdravotnickým prostředkům obsahujícím ftaláty nebo polyvinylchlorid (PVC).

2. [Klimaticky chytré zdravotnictví](#) - změna klimatu je největší hrozbou pro veřejné zdraví 21. století.

Ale právě ten sektor, který má za úkol chránit pacienty před problémy veřejného zdraví souvisejícími s klimatem, je také hlavním přispěvatelem ke změně klimatu. Kdyby to byla země, byla by pátým největším producentem emisí na planetě. (více viz Zpráva HCWH [Klimatická stopa zdravotní péče: Jak zdravotnictví přispívá ke globální klimatické krizi a příležitostem k akci](#)).

Je třeba, aby se zdravotnický sektor chopil příležitosti a řešil svůj vlastní příspěvek ke změně klimatu a dopadu změny klimatu na veřejné zdraví. To znamená:

- snížit své vlastní emise na čistou nulu a začít se přizpůsobovat, aby byly naše zdravotnické systémy připraveny na nové tlaky, které změna klimatu nevyhnutelně vytvoří,
- porozumět klimatickým rizikům a zohlednit je v obchodních plánech. Zdravotníci by měli být zastánci změn, ovlivňovat tvůrce politik a další sektory. Jejich hlasy jsou obzvláště silné a sestry a lékaři jsou trvale uznáváni jako nejdůvěryhodnější profesionálové. HCWH se tedy snaží mobilizovat zdravotnické odborníky ke vzdělávání kolegů, pacientů, veřejnosti a tvůrců politik.

- Ke snížení klimatické stopy v rámci zdravotní péče vydalo HCWH Europe zprávu **Snižování klimatické stopy ve zdravotnictví** („[Reducing Healthcare's Climate footprint](#)“, r. 2016, AJ). Zpráva představuje řadu iniciativ, včetně osmi případových studií nemocnic v Evropě a jedné v Maroku, které se vydaly na cestu k udržitelnosti a již pracují na snížení klimatické stopy svých zdravotnických zařízení.

Zavedením udržitelných strategií zadávání veřejných zakázek, jako je uplatňování ekologických a sociálních kritérií na procesy výběrových řízení, mohou nemocnice snížit svou ekologickou stopu, přispět ke zmírnění změny klimatu a stát se společensky odpovědnějšími.

- **Projekt Operace nula** („Operation Zero“) - Projekt byl zahájen v červenci 2021 a jeho cílem je uvést evropský sektor zdravotnictví na cestu k nulovým čistým emisím uhlíku v souladu s evropskými a mezinárodními závazky v oblasti klimatu. Výstupem má být komplexní metodika podrobně popisující společný přístup k měření celostátní/regionální klimatické stopy zdravotní péče a vypracování plánu dekarbonizace zdravotní péče na národní/regionální úrovni s nulovou čistou sítí. Více o projektu se dozvíte [zde](#).
- **EUKI - projekt anestetických plynů** - HCWH Europe spustila v r. 2017 v šesti evropských nemocnicích (z Francie, Německa, Polska, Portugalska, Španělska a Švédska) pilotní projekt analyzující uhlíkovou stopu včetně emisí skleníkových plynů z používání anestetických plynů. Výstupem z tohoto projektu jsou dva dokumenty: [Hlavní zásady z pilotního projektu: Jak začít s uhlíkovou stopou v evropské zdravotní péči](#) a [Udržitelná anestetická praxe pro Evropu: Briefing](#). Bližší informace o projektu včetně souhrnu z jednotlivých nemocnic jsou k dispozici [zde](#).
- **Další iniciativy HCWH Europe v rámci tohoto tématu:**
 - [Evropská rada pro klima ve zdravotnictví \(EHCC - European Healthcare Climate Council\)](#)
 - [Evropský summit o klimatu v oblasti zdravotní péče](#)
 - [Klimatická výzva v oblasti zdravotní péče \(Health Care Climate Challenge\)](#)

3. [Bezpečnější farmaceutika](#)

Většina farmaceutických reziduí (zbytků) z průmyslové výroby (zbytky, které nejsou řádně zlikvidovány) nebo které procházejí lidským tělem, končí v čistírnách odpadních vod. V současné době není většina čistíren odpadních vod schopna tyto látky zcela rozložit nebo zadržet. Zbytek, i když je silně zředěn, se může dostat do řek nebo zemědělské půdy a může způsobit trvalé poškození zvláště citlivých organismů. S očekávaným nárůstem spotřeby léků v Evropě v důsledku vyšší poptávky ze strany stárnoucí populace a obecně rostoucí závislosti na farmaceutických lécích je farmacie prioritní oblastí z hlediska environmentálního zdraví.

- **Publikace:** [Farmaceutická rezidua v nemocničních odpadních vodách](#) („*Pharmaceutical residues in hospital wastewater*“, r. 2021, AJ)
- **Publikace:** [Řešení antimikrobiální rezistence v evropských zdravotnických zařízeních](#) („*Tackling AMR in Europe's healthcare facilities*“, r. 2019, AJ)

4. [Udržitelné jídlo/stravování](#)

Přijetím zásad nákupu zdravých potravin prokazují zdravotnické organizace závazek zacházet s potravinami, jejich výrobou a distribucí jako s preventivním lékem, který chrání zdraví pacientů, zaměstnanců a obyvatel. Materiály a informace k tomuto programu HCWH Europe jsou dostupné [zde](#).

Principy oběhové ekonomiky snižují plýtvání na minimum. Při aplikaci těchto principů na potraviny to znamená sledovat a monitorovat všechny možnosti využití před konečnou likvidací potravin tak, aby nutriční hodnota zůstala v rámci cyklu živin např. kompostování. Potraviny by se měly vyrábět a konzumovat tak, aby to mělo pozitivní sociální a ekologický dopad tzn. ideálně z farmy na vidličku.

- Projekt: [MECAHF](#) (*Modèle d'Économie Circulaire Alimentaire pour les Hôpitaux Français*) - [Cirkulární ekonomika potravin](#). HCWH Europe realizovala tento projekt ve spolupráci s nemocnicí CH Niort (Francie) v období 2018 - 2021. Cílem projektu bylo posouzení objemu a složení odpadu v celém potravinovém řetězci v konkrétním zdravotnickém zařízení - ve francouzské nemocnici v Niortu tj. od nákupu přes přípravu, spotřebu a nakonec i likvidaci a dále zpracování a implementace modelu „cirkulární ekonomiky“ pro oblast potravin v nemocnici. Celý projekt se nakonec stal ve Francii i v Evropě příkladem osvědčeného postupu pro oběhové hospodářství potravin v oblasti zdravotnictví.
Celý projekt mapují:
 - [stránky projektu](#) – informace, případové studie, odkazy na webináře
 - [zpráva o projektu](#) – výsledky projektu a série videí pořízených v průběhu projektu

DALŠÍ DŮLEŽITÉ PROJEKTY A AKTIVITY REALIZOVANÉ HCWH EUROPE

- Publikace **Strategické zadávání v evropském zdravotnictví** („[Strategic Procurement in European Healthcare](#)“ - [AJ](#)) obsahuje případové studie nakupování různých produktů a služeb, jako jsou potraviny, plasty a mobilita. Uvedené případové studie také nabízejí rozmanitý pohled na iniciativy z různých úrovní správy – od jednotlivých nemocnic nebo regionální úrovně až po národní legislativní úsilí nebo mezinárodní spolupráci.
- **Konference CleanMed Europe** - Konference CleanMed Europe je přední evropská mezinárodní konference o udržitelné zdravotní péči, kterou pořádá HCWH Europe. Obsah a vybrané záznamy z konference 2020 jsou k dispozici [zde](#). Záznamy a výstupy z konference 2021 nejsou zatím veřejně dostupné.

➤ Sustainable Procurement in the Health Sector (SPHS)

[Sustainable Procurement in the Health Sector \(SPHS\)](#) je neformální meziagenturní pracovní tým OSN pro udržitelné zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví. Na webových stránkách SPHS je sekce pro [sdílení znalostí a praxe pro podporu udržitelnosti při nákupu zdravotnických komodit](#), kde jsou k dispozici informace a výstupy z dílčích projektů, pozvánky na akce a semináře a výstupy z nich, vydané publikace, nástroje využitelné pro udržitelné nakupování atd.

- **Projekt: SHiPP – Projekt Udržitelného zdraví při zadávání veřejných zakázek** („*Sustainable Health in Procurement Project – ShiPP*“) jeho cílem bylo snížit škody na lidském zdraví a životním prostředí způsobené výrobou, používáním a likvidací zdravotnických výrobků a prováděním zdravotních programů. SHiPP byl čtyřletý projekt zahájený v lednu 2018, který cílil na **podporu udržitelného zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví** v agenturách Organizace spojených národů (OSN) a v klíčových zemích projektu. Podrobnosti k projektu jsou k dispozici na [webových stránkách HCWH](#) nebo na [webových stránkách SPHS](#), případně v této [publikaci k projektu](#).

IV. Možnosti a příležitosti využití odpovědného veřejného zadávání ve zdravotnictví v ČR

Tato kapitola obsahuje základní informace k tématu, podrobné informace k jednotlivým komoditám, popisy níže vyjmenovaných příkladů dobré praxe a odkazy na užitečné zdroje informací, dokumenty a materiály obsahuje velká publikace Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví dostupná na webu www.sovz.cz – záložka zdravotnictví.

Zdravotnictví je odvětvím národního hospodářství, které tvoří soustava orgánů, odborných zdravotnických institucí, pracovníků a činností, které se zaměřují na péči o zdraví občanů a slouží k uspokojování zdravotnických potřeb obyvatelstva.

Do sektoru zdravotnictví zahrnujeme:

- *orgány a instituce:* ministerstvo zdravotnictví, zdravotní pojišťovny atd.,
- *organizace a společnosti:* lékařská komora, odborné lékařské společnosti, česká asociace sester atd.,
- *zdravotnická zařízení, resp. poskytovatelé zdravotních služeb:* nemocnice, ambulantní zařízení, léčebné ústavy atd.,
- *pracovníky ve zdravotnictví:* lékaři, zdravotní sestry, laboranti, farmaceuti atd.,
- *služby a činnosti:* léčebně-preventivní péče, hygienická služba, zdravotnická záchranná služba, lékárenská služba, výchova ke zdraví, vědecký výzkum, zdravotnické školství atd.⁵

Nejčastějšími zadavateli veřejných zakázek ve zdravotnictví jsou pak poskytovatelé zdravotních služeb, jejichž zřizovateli jsou zejména stát (ministerstvo zdravotnictví a ministerstvo obrany), kraje či města.

Oblast zdravotnictví svým objemem realizovaných veřejných zakázek tvoří na trhu velmi významnou skupinu mezi zadavateli veřejných zakázek. Díky tomu má zdravotnický sektor nezanedbatelný vliv na nabídku a poptávku na trhu. Zároveň je v něm velký prostor pro využití společensky [odpovědného veřejného zadávání](#), tzn. pro uplatnění příležitostí pro podporu širších společenských zájmů, pro zohlednění enviromentálních vlivů a inovací. Cílem této zkrácené příručky a zejména pak velké publikace Jak zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví je ukázat tyto příležitosti a konkrétní možnosti jejich využití.

IV. 1 Předměty veřejných zakázek ve zdravotnictví

Zdravotnictví je sektor, který zahrnuje značně široké spektrum předmětů plnění veřejných zakázek. Z hlediska odpovědného zadávání a pro účely této příručky je možné je rozdělit do dvou základních skupin:

- veřejné zakázky s předměty spíše běžnými a obvyklými napříč všemi oblastmi (dále jen „běžné veřejné zakázky“),
- veřejné zakázky s předměty plnění specifickými pouze pro oblast zdravotnictví (dále jen „specifické veřejné zakázky“).

⁵ zdroj: Wikipedie - https://www.wikiskripta.eu/w/Z%C3%A1klady_ve%C5%99ejn%C3%A9ho_zdravotnictv%C3%AD

Běžné veřejné zakázky se ve většině případů svojí podstatou neliší od veřejných zakázek zadávaných i v jiných oblastech, proto v nich lze v široké míře využívat aspekty OVZ osvědčené a používané už v jiných oblastech (využívané městskými, obecními a krajskými úřady, ostatní veřejnou správou, státními podniky, ale i soukromým sektorem), a to při pořizování dodávek [energií z obnovitelných zdrojů](#), [kancelářského papíru](#), [kancelářských potřeb](#), [nábytku a vybavení interiérů](#), [oděvů a obuvi](#) či [propagačních předmětů](#), nebo při pořizování [úklidových služeb a potřeb](#), [služeb ostrahy a bezpečnostních služeb](#), [služeb péče o zeleň a technických služeb](#). Zdravotnická zařízení stejně jako zadavatelé v ostatních oblastech realizují také akce investiční povahy, proto i u veřejných zakázek na [projektové architektonické činnosti](#) či [stavební práce](#) lze efektivně využívat osvědčené aspekty odpovědného veřejného zadávání úspěšně vyzkoušené jinými zadavateli. Podrobné informace o těchto běžně zadávaných komoditách, avšak ve vztahu k oblasti zdravotnictví včetně konkrétních možností využití příležitostí OVZ obsahuje velká publikace Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

Zdravotnická zařízení při poskytování diagnostické, léčebné a ošetrovatelské péče pořizují i zcela **specifické dodávky a služby**, které v jiných oblastech nejsou víceméně nakupovány a využívány. Patří mezi ně například veřejné zakázky na dodávky ***léčiv, dezinfekčních prostředků, zdravotnických technologií a přístrojů či zdravotnického materiálu a nástrojů***. V souvislosti se specifickým prostředím zdravotnických zařízení jsou také pořizovány i speciální dodávky a služby, které nejsou primárně spjaty s poskytovanou péčí, ale pro provoz zdravotnických zařízení jsou nezbytné. Jsou to například nákupy ***speciálních vzduchotechnických zařízení, medicínálních a ostatních plynů, úpraven vody či zajištění služeb odpadového hospodářství*** (sběr, odvoz a likvidace nebezpečných odpadů aj.).

Následující podkapitoly se věnují praktickému uplatňování příležitostí odpovědného veřejného zadávání u předmětů veřejných zakázek v oblasti zdravotnictví, a to jak u veřejných zakázek s běžnými předměty plnění, tak u veřejných zakázek, jejichž předmětem jsou dodávky a služby zcela specifické pro oblast zdravotnictví. Jedná se pouze o výběr komodit z velké publikace Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví - plná verze této publikace s podrobnými popisy využití konkrétních příležitostí a také příkladů dobré praxe je dostupná na sovz.cz – záložka zdravotnictví.

Je velmi DŮLEŽITÉ, aby zadavatel při výběru konkrétních příležitostí odpovědného veřejného zadávání či inovací bral vždy v úvahu:

- Souvislost s předmětem plnění
- Přiměřenost požadavků a soulad s ostatními zásadami § 6 ZZVZ a s principy 3E
- Strategické priority a stanovené cíle organizace
- Povahu a smysl zakázky
- Prospěšnost a přínosy dané příležitosti OVZ či inovací
- Praktickou proveditelnost, také z pohledu dodavatele/připravenost trhu
- Doložitelnost a obhajitelnost před kontrolními orgány

IV. 2 STAVEBNÍ VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

Stavební veřejné zakázky můžeme podle předmětů plnění rozdělit na veřejné zakázky **na stavební práce** a veřejné zakázky **na služby, související se stavebními pracemi**.

- **Veřejné zakázky na stavební práce** zahrnují především výstavby a rekonstrukce budov obecně a také rekonstrukce dílčích systémů ve stávajících budovách (např. rekonstrukce rozvodů vody, elektřiny, tepla aj.), výměna oken, zateplení atd., ale také výstavby komunikací, chodníků, parkovišť, opravy vodovodů a kanalizace aj.
- **Veřejné zakázky na služby související se stavebními pracemi** jsou především projekční a architektonické činnosti, ale také činnosti technického dozoru investora/správce stavby nebo koordinátora BOZP.

Pro obě tyto kategorie veřejných zakázek existují v **oblasti zdravotnictví určitá specifika**, která je třeba při zadávání zakázek zohledňovat. Projektování budov ve zdravotnictví je totiž považováno za jednu z nejsložitějších disciplín projektování a i samotná výstavba či rekonstrukce budov musí počítat s určitými omezeními a opatřeními, neboť často probíhají za nepřetržitého provozu zdravotnického zařízení. Specifika, se kterými je třeba zejména počítat jsou tato:

- ✓ odolnost materiálů vůči dezinfekcím a chemikáliím – požadavky na vysokou odolnost použitých materiálů a vybavení jsou jednou z hlavních kategorií specifík u projektování zdravotnických provozů;
- ✓ vysoké požadavky na vzduchotechniku - některé zdravotnické provozy tzv. čisté provozy typu ARO, JIP, operační sály aj. musí splňovat přísné požadavky na vnitřní klima a koncentraci kyslíku (čistota vzduchu a jeho výměna, přetlak, vlhkost a další parametry);
- ✓ vedle standardních rozvodů je nutné řešit rozvody medicinálních plynů – medicinální plyny jsou velmi důležitou součástí lůžkových oddělení, jejich význam se ukázal v nedávném pandemickém období nemoci COVID-19, kdy mnoho zdravotnických zařízení bylo nuceno rozvody medicinálních plynů na nově zřízená oddělení (většinou předělaná z pracovišť, na kterých byla původně poskytována péče v jiných oborech - tzv. covidová oddělení) operativně pořizovat;
- ✓ zohlednění požadavků požární ochrany - zdravotnická zařízení s lůžkovým fondem spadají do vysoce rizikové kategorie budov z hlediska požární ochrany, proto je nutné projektovat prostory tak, aby byly zohledněny předpisy, které řeší prevenci požárů, ale i podmínky případného zásahu hasičů, pokud již požár nastal, a zejména pak evakuaci pacientů s ohledem na jejich (i)mobilitu.
- ✓ měření a regulace systémů (centrální sledování požárních systémů, vzduchotechniky, medicinálních plynů, evakuační a ostatní výtahy, otopné systémy apod.)
- ✓ požadavky na dispoziční řešení interiéru budov – variabilní řešení vnitřních prostor, požadavky na možnost přestavby prostor dle aktuálních potřeb – jde o moderní, velmi efektivní a stále častěji používané řešení staveb ve zdravotnictví;
- ✓ technické řešení přívodů energií na stavbu s ohledem na nepřetržitou, často i intenzivní péči o pacienty v dané budově tzn. je potřeba mít dostatečnou kapacitu záložních zdrojů, případně samostatné nezávislé záložní zdroje pouze pro stavbu;
- ✓ zvláštní postupy při realizaci stavebních prací s ohledem na nepřetržitý provoz zdravotnických zařízení s cílem chránit ostatní stávajícími provozy, které musí zajišťovat poskytované zdravotnické služby (potřeba minimální prašnosti, hluku, vibrací, minimalizace hromadění odpadů aj.).

Udržitelné stavby a šetrné budovy

Budovy související se zdravotní péčí patří mezi hlavní priority EU, jejich spotřeba energie a emise uhlíku patří k nejvyšším ze všech typů budov. Je tedy důležité právě při výstavbě či rekonstrukci budov zdravotnických zařízení cíleně uplatňovat odpovědné zadávání, hledat ekologicky šetrná řešení a využívat prvků cirkulární ekonomiky. Zároveň je možné a vhodné zařadit do stavebních VZ i některé další příležitosti OVZ (viz dále).

V ČR se udržitelností ve stavebnictví zabývá od r. 2009 zejména [Česká rada pro šetrné budovy](#) („Czech Green Buildings Council“, dále jen „CZGBC“).

Co je šetrná budova?

Šetrná budova je ta, která je energeticky efektivní⁶, disponuje kvalitním vnitřním prostředím, úsporně hospodaří s vodou, využívá principy cirkulární ekonomiky a udržitelné materiály. Pozitivně ovlivňuje i okolní prostředí. Šetrné budovy mají dlouhodobý ekonomický přínos pro své vlastníky v průběhu celého životního cyklu a současně vytváří pro své uživatele zdravé a komfortní vnitřní prostředí.⁷

Snižování energetické náročnosti budov

Standardně zadavatelé vnímají snížení energetické náročnosti budov přes zateplení obálky, výměnu otvorových konstrukcí a instalaci efektivnějších technologií. Při přípravě projektů je však ideální postupovat komplexně, strategicky a promyšleně. **Komplexní projekt renovace budovy se týká energetické efektivity, hospodaření s vodou, využití chytrých technologií, kvality vnitřního prostředí, architektonického ztvárnění/designu a ekonomických kritérií.** Další významné úspory lze dosáhnout při užívání budovy, proto je potřebné **regulovat i chování spotřebitelů** (50% spotřeba energií a vody je závislá od chování uživatelů). A zadavatel by neměl **zapomínat ani na okolí budovy** a řešit obojí souběžně. Pokud se totiž přehřívá okolí, tak i budova. Podrobnosti k tématu jsou uvedeny na webových stránkách [projektu SOVZ zde](#).

Projektová příprava a realizace jako jedna zakázka - Design & Build / Performance Design & Build - jde v současnosti o nejvhodnější postup pro vysoutěžení šetrné budovy. Využitím metody **Design & Build** (dále také „DB“) zhotovitel zajišťuje, provádí a odpovídá za projektovou část i provedení stavby. U **Performance Design & Build** (dále také „PDB“) se přidává zajištění **technického facility managementu nebo energetického managementu** a s tím související **poskytování záruk** za dosažení cílových parametrů, které jsou **ověřovány při skutečném provozu budovy** po smluvně dohodnutou dobu. Více informací naleznete ve velké publikaci **Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví**. Metoda je vhodná pro novostavby i komplexní rekonstrukce budov, včetně těch nemocničních. Několik realizovaných VZ, kde již byla využita metoda DB resp. PDB uvádíme níže v části příklady dobré praxe.

Projekty EPC (Energy Performance Contracting)

Metoda EPC představuje komplexní službu **návrhu, projektu a provedení energeticky úsporných investičních opatření**. Investiční náklady hradí dodavatel, úsporná opatření jsou splácena z dosažených úspor a vybraný poskytovatel energetických služeb přebírá smluvní

⁶ podrobnosti k energeticky efektivní budově viz <https://www.asb-portal.cz/stavebnictvi/jaky-vybrat-dum/zakladni-princip-energeticky-efektivniho-domu>

⁷ viz. <https://www.czgbc.org/cs/o-nas> (23.5.2022)

záruku za dosažení úspor. EPC projekty jsou vhodné právě pro budovy s vysokou spotřebou energie a horší energetickou účinností. Podrobnosti k problematice EPC jsou uvedeny na webových stránkách [projektu SOVZ zde](#).

Obnovitelné a účinnější zdroje energie

V případě výměny nebo instalace nového zdroje tepla, chladu anebo pro výrobu elektrické energie je možné volit z řady šetrných řešení. Lze využít vysoce efektivní zdroje využívající obnovitelné zdroje nebo energii prostředí, např. solární termické kolektory, fotovoltaické panely, tepelná čerpadla, kotle na biomasu, a to i v kombinaci, aby se co nejvíc využila obnovitelná energie. Není-li možné využít obnovitelné zdroje, pak lze zvážit instalaci některého z alternativních systémů, např. kogenerační výrobu elektřiny a tepla.

Zajištění obnovitelných a účinnějších zdrojů energie řešila např. FN Olomouc při výstavbě 2. interní kliniky a geriatric, která byla první energeticky úspornou klinikou v České republice, Nemocnice Šternberk v rámci výstavby nového interního pavilonu nebo Poliklinika Starý Lískovec, spol. s r.o., která realizovala zakázku na úsporná opatření ve svém areálu. Podrobnosti jsou uvedeny níže v části příklady dobré praxe.

Monitorování provozu a užívání budovy

Energetický management (ENMS) je základem provozu jakékoliv budovy. Způsob měření a vizualizace spotřeb je možné osazovat i v pozdějších fázích přípravy stavebních projektů, popř. i do fungujících budov. Pro systematické sledování a plánování může zadavatel využít normu ČSN EN ISO 50001 Systémy managementu hospodaření s energií. Dále k monitorování a řízení provozu je dostupný systém automatizace budov **BMS (Building Management System) nebo MaR (Měření a Regulace)**, který je propojen s jednotlivými technologiemi a systémy budov (vytápění, chlazení, osvětlení, stínění a větrání s rekuperací) s cílem optimalizace provozu a provozních nákladů budov.

Jako inspirace může sloužit příklad Masarykovy univerzity: Náhrada stávajícího řídicího systému MaR a jeho plná integrace do systému BMS Masarykovy univerzity včetně archivace veškerých měřených dat, sledování, řízení a ovládání jednotlivých technologií a dále rekonstrukce elektrické požární signalizace a nouzového osvětlení.

Specifika uplatnění OVZ ve stavebnictví

VZ na stavební práce se připravují podstatně déle, než většina jiných zakázek. Nejprve se soutěží vypracování projektové dokumentace (DSP nebo DPS)⁸, která vymezí plnění VZ. Až pak se soutěží dodavatel stavby. Zejména v případě zakázky na zhotovení stavby už nemá zadavatel příliš možností při přípravě zadávacího řízení ovlivnit některé odpovědné aspekty plnění (zejména environmentální, často i inovativní). Je proto **důležité přemýšlet o příležitostech odpovědného zadávání od samého počátku přípravy VZ a odpovědně zadat již VZ na vypracování projektové dokumentace.**

MPSV ve spolupráci s Univerzitním centrem energeticky efektivních budov ČVUT v Praze a s CZGBC připravilo pro zadavatele podpůrný nástroj k implementaci odpovědného veřejného zadávání - **Kontrolní list pro vyhodnocení sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce**, který je k vyplnění při přípravě a

⁸ DSP = dokumentace pro stavební povolení (ohlášení) stavby
DPS = dokumentace pro provedení stavby

odůvodnění stavební VZ (ke stažení [zde](#)) a **Kontrolní list (checklist) doplněný o komentář a vysvětlení k implementaci** sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve veřejné zakázce na stavební práce (ke stažení [zde](#)).

Komunikace s dodavateli a participace s cílovou skupinou

Při přípravě stavebních VZ je vhodné využít následující nástroje pro komunikaci s dodavateli:

- ✓ **Předběžné tržní konzultace**
- ✓ **Meet the Buyer**

Participace a komunikace s cílovou skupinou je důležitá právě u investičních akcí, které budou využívány cílovou skupinou. V případě zdravotnického zařízení, to bude zejména personál (lékaři, sestry a další zdravotníci či nezdravotníci pracovníci), pacienti a jejich doprovody (rodiče coby zákonní zástupci dítěte, opatrovníci, poručníci, ...), nájemci prostor. Dále mohou být zapojeni i obyvatelé v blízkém okolí zdravotnického zařízení s dotazy na dopravu, parkování, přechody apod.

Komunikaci zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ a participaci a komunikaci s cílovou skupinou se podrobněji věnujeme ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

Využití demoličních odpadů

Odpady, vznikající při uskutečňování, údržbě, rekonstrukcích a odstraňování staveb (nazývané dle Katalogu odpadů jako „stavební a demoliční odpady“), mohou být při vhodném řízení jejich vzniku a stanoveném nakládání s nimi významným zdrojem úspor primárních surovin. Nová odpadová legislativa (zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech a jeho prováděcí vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady) stanovila původcům odpadu nové povinnosti. Tyto povinnosti je nutné zohlednit již při přípravě dokumentace staveb a jejich provádění odpovědnými osobami (projektant, autorizovaný inspektor, stavebník, stavbyvedoucí, stavební dozor apod.) a počítat s nimi v rámci stavebních VZ.

K řízení předcházení vzniku, využívání stavebních a demoličních odpadů a nakládání s nimi je možné využít doporučené postupy uvedené v [Metodickém návodu odboru odpadů Ministerstva životního prostředí pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a nakládání s nimi](#). Předdemoliční audit pak využil v rámci VZ na PD např. Královéhradecký kraj ve své zakázce „Oblastní nemocnice Náchod – II. etapa modernizace a dostavby – projektová dokumentace“. Podrobnosti jsou uvedeny níže v rámci příkladů dobré praxe.

➤ Projektové a architektonické činnosti

- **příležitosti OVZ:**

Společnost - lidé:

- [Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#) - zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ.

Společnost – podniky:

- [Férové podmínky v dodavatelském řetězci](#) - v rámci stavebních VZ existuje určité riziko pozdních plateb generálního zpracovatele poddodavatelům, kterými mohou být malé a střední podniky; více se dočtete [zde](#)

Životní prostředí: Jakákoli stavební činnost má vždycky dopad na životní prostředí, je tedy třeba se v maximální možné míře snažit o minimalizaci dopadů na životní prostředí, a to prostřednictvím omezení:

- spotřeby energií a spotřeby vody projektováním pasivních a nízkoenergetických budov, využívání obnovitelných zdrojů energie;
 - spotřeby surovin
 - produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy,
 - produkce odpadů,
 - uhlíkové stopy.
- [Ekologicky šetrná řešení](#) – zahrnují jednak možnost stanovit požadavky na ekologicky šetrná řešení u nových staveb např. využití ekologických materiálů, které snižují energetickou náročnost budovy a dále pak požadavky na snižování energetické náročnosti u existujících budov v rámci jejich rekonstrukcí, kdy je možné dosáhnout snížení energetické náročnosti stanovením dodatečných opatření (např. projekty EPC). Podrobné informace i příklady možných požadavků ve vztahu k ekologicky šetrným řešením obsahuje velká publikace Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.
- [Cirkulární ekonomika](#) - možnosti využití jejich principů jsou především následující:
- Opětovné použití vybouraných opětovně použitelných stavebních výrobků, vedlejších produktů a stavebních a demoličních odpadů.
 - Využití recyklovaných výrobků a materiálů v souladu s [Katalogem materiálů a výrobků s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#) (dále jen „katalog“).
 - Využití modulárního stavebnictví, které se přizpůsobuje místu, či případným požadavkům na rozšíření kapacity s krátkou dobou realizace. Příkladem modulární výstavby je rozšíření Karvinské nemocnice, která tento systém využila jako první v České republice.⁹ Podrobnosti k modulárnímu stavebnictví jsou k dispozici [zde](#).
 - Využití papírů s ekoznačkami FSC®, EU Ecolabel nebo Nordic Ecolabel k tisku dokumentů vyhotovených dodavatelem – architektem, projektantem atd.
 - Výpočet nákladů životního cyklu (LCC) nebo životního cyklu produktu (LCA).
- **příklady dobré praxe**
 - ✓ **Oblastní nemocnice Náchod – II. etapa modernizace a dostavby** (Královéhradecký kraj) – PD na energeticky šetrné a environmentálně šetrné budovy ([Zadávací dokumentace](#))
 - ✓ **Vodní dílo Letovice – rekonstrukce (Povodí Moravy, s.p.) - PD pro územní řízení - zapojení studentů VŠ** ([případová studie](#))
 - ✓ **Zpracování projektové dokumentace na stavbu depozitářů pro Východočeskou galerii a Východočeské muzeum (Krajský úřad Pardubického kraje)** – budova s prvky pasivního domu, využití recyklátu ([případová studie](#))
 - ✓ **Rekonstrukce pavilonů v areálu Thomayerovy nemocnice - využití Metody Design&Build /Performance Design&Build;** ([případová studie](#)) ([zadávací dokumentace](#))
 - ✓ **Dětská léčebna se speleoterapií v Ostrově u Macochy - zpracování kompletní PD, výstavba a poskytování služeb energetického managementu budovy (Jihomoravský**

⁹ Podrobnosti viz <https://www.e15.cz/domaci/prvni-modularni-nemocnice-v-cesku-karvina-otevrela-revolucni-projekt-1378034>

kraj) – využití smluvního standardu FIDIC v režimu Design&Build, využití modelu BIM ([zadávací dokumentace](#)); za tento projekt získal JmK v soutěži Procura+ 2021 Čestné uznání v kategorii Udržitelná veřejná zakázka; celou případovou studii můžete shlédnout ve videosemináři s názvem [Aspekty OVZ v zakázce "Dětská léčebna se speleoterapií v Ostrově u Macochy"](#).

- ✓ **Výstavba nového sídla s nejnižšími náklady životního cyklu (Nejvyšší kontrolní úřad)**
- využití smluvního standardu FIDIC v režimu Design&Build, využití modelu BIM. NKÚ získal za tuto zakázku v evropské soutěži Procura+ 2021 druhé místo v kategorii Inovativní zakázka roku; ([případová studie](#))

➤ Technický dozor investora

Technický dozor může investorovi zajišťovat komplexní službu z hlediska dozoru a kontroly při plnění stavebních zakázek ve vztahu ke smluvním ujednáním a platné legislativě. Vzhledem ke specifičnosti a variabilitě služby existuje pouze omezené množství možných příležitostí OVZ pro uplatnění.

- **příležitosti OVZ:**

Společnost - Lidé:

- [Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#) - zajištění praxí studentů nebo absolventů v oboru odpovídajícímu předmětu VZ

➤ Zhotovení nebo rekonstrukce staveb

- **příležitosti OVZ:**

Společnost - Lidé:

- [Důstojné pracovní podmínky a BOZP](#) - dodržení zákonného minima – u tohoto předmětu VZ je asi největší riziko nedodržení těchto podmínek.
- [Podpora zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce](#)
- [Podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#)

Společnost – Podniky:

- [Férové podmínky v dodavatelském řetězci](#) – zde by měl být kladen důraz na včasné platby, neboť právě u tohoto předmětu VZ je riziko pozdních plateb generálního dodavatele poddodavatelům, kdy poddodavateli jsou obvykle malé a střední podniky.
- [Podpora malých a středních podniků](#)

Životní prostředí - Jakákoli stavební činnost má vždycky dopad na životní prostředí, je tedy třeba se v maximální možné míře snažit o minimalizaci dopadů na životní prostředí, a to prostřednictvím omezení:

- spotřeby energií a spotřeby vody
 - spotřeby surovin,
 - produkce znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy,
 - produkce odpadů při stavbě (včetně plastových obalů apod.) – alespoň obecným smluvním závazkem,
 - uhlíkové stopy.
- [Ekologicky šetrná řešení](#)

U staveb a rekonstrukcí budov lze:

- stanovit požadavky na výrobky s ekoznačkou Ekologicky šetrný výrobek nebo využít Environmentální prohlášení typu III¹⁰
- stanovit požadavek na nízkou energetickou náročnost budovy, a to zejména s ohledem na spotřebu primárních energií
- stanovit jasné požadavky na stavební materiály – zdravotní nezávadnost, dlouhá životnost, tepelná izolace, recyklované materiály, materiály „nové generace“ (např. vysokopevnostní beton, nanomateriály aj.)
- využít dostatečné množství zeleně na pozemku v okolí stavby nebo na střeše stavby
- řešit záchyt a využití dešťové vody či vsakovací systémy pro dešťovou vodu.

U zhotovení nebo oprav rozvodů vody/elektriny apod. lze:

- v těchto případech lze hodnotit nebo požadovat úsporné varianty výrobků – s nižší spotřebou vody (prostřednictvím regulace minimálního a maximálního dosažitelného průtoku vody) nebo elektrické energie nebo využití obnovitelných zdrojů energie.

- Cirkulární ekonomika - možnosti využití jejich principů v rámci VZ na stavební práce jsou především následující:

- Opětovné použití vybouraných opětovně použitelných stavebních výrobků, vedlejších produktů a stavebních a demoličních odpadů.
- Zajištění předdemoličního auditu při demolicích a rekonstrukcích budov
- Využití recyklovaných výrobků a materiálů v souladu s [Katalogem výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin pro použití ve stavebnictví](#)
- Renovace stávajících výrobků (například nábytku při rekonstrukci budov)
- Využití modulárního stavebnictví, které se přizpůsobuje místu, či případným požadavkům na rozšíření kapacity s krátkou dobou realizace. Příkladem modulární výstavby je rozšíření Karvinské nemocnice, která tento systém využila jako první v České republice.¹¹ Podrobnosti k modulárnímu stavebnictví jsou k dispozici [zde](#).
- Využití papírů s ekoznačkami FSC®, EU Ecolabel nebo Nordic Ecolabel k tisku dokumentů vyhotovených dodavatelem či obecně k tisku na staveništi

• příklady dobré praxe

- ✓ **Nový nízkoenergetický ambulantní pavilon Hemato-onkologické kliniky (FN Olomouc¹²)** ([bližší informace](#) a případová studie viz [informační list CZGBC s příklady dobré praxe ve veřejných zakázkách](#), str. 1)
- ✓ **Výstavba první energeticky úsporné kliniky v ČR (FN Olomouc)** - projektování a stavba s využitím ekologicky šetrných řešení a prvků cirkulární ekonomiky ([případová studie](#)).
- ✓ **Zelené střechy ve Fakultní nemocnici Plzeň¹³** - FN Plzeň zrealizovala již tři zelené střechy (na onkologickém pavilonu, na střeše parkovacího domu, na pavilonu

¹⁰ Environmentální prohlášení typu III - je III. typem environmentálního značení. V podstatě se jedná o deklaraci, která provází produkt a informuje o jeho hlavních dopadech na životní prostředí z hlediska jeho životního cyklu. Vedle vlivů posouzených normalizovanou metodou LCA může výrobce uvést i další důležité parametry. Environmentální prohlášení typu III je normalizováno normou ČSN ISO 14025 (viz <https://www.enviweb.cz/eslovník/72>)

¹¹ Podrobnosti k realizaci viz <https://www.e15.cz/domaci/prvni-modularni-nemocnice-v-cesku-karvina-otevrela-revolucni-projekt-1378034>

¹² Kompletní fotogalerii z průběhu stavby si můžete prohlédnout zde: <https://www.flickr.com/photos/fnol/albums/72157703889439222>

¹³ fotodokumentace je k dispozici na <https://www.zelenastrecharoku.cz/cs/menu/predchozi-rocniky/2019/zelena-strecha-onkologickeho-pavilonu-fakultni-nemocnice-plzen/>

psychiatrické kliniky) ([souhrn informací](#) včetně fotodokumentace); Ozeleněná střecha onkologického centra získala Cenu veřejnosti a třetí místo v kategorii Veřejná zelená střecha soutěže Zelená střecha roku 2019 (případová studie viz [Informační list CZGBC s příklady dobré praxe ve veřejných zakázkách](#), str. 9).

- ✓ **Novostavba pavilonu dětského oddělení Nemocnice Nové Město na Moravě, p.o.** ([případová studie](#))
- ✓ **Kasárna Jičín - výstavba dopravní a technické infrastruktury a veřejných prostranství (Město Jičín)** – realizace Meet the Buyer a PTK, transparentní účet, školní exkurze, snížení negativních dopadů provádění stavby na okolí ([případová studie](#))
- ✓ **Zhotovení stavby koncertní sálu Konzervatoře Brno (Jihomoravský kraj)** – férový přístup k poddodavatelům a lidem pracujícím na stavbě, snížení negativních dopadů stavby na okolí (zábor prostranství, hluk), ([případová studie](#))
- ✓ **Rekonstrukce kulturní památky (Město Jičín)** – podpora vzdělávání, praxe ([případová studie](#))
- ✓ **Férové podmínky v dodavatelském řetězci ve veřejné zakázce na stavební práce (Vysoká škola chemicko-technologická Praha)** ([případová studie](#))
- ✓ **Nové nemocnice v jižním Glasgow (Velká Británie, Glasgow)** – sociální a ekonomický prospěch pro místní komunitu, zapojení a rozvoj sociálních podniků a malých a středních podniků ([případová studie](#))
- ✓ **Revitalizace Vltavy Vraňany - Hořín (Povodí Vltavy, s.p.)** – ekologické požadavky na nákladní automobily využívané při stavbě ([zadávací dokumentace](#))

- **VZ na energeticky šetrné budovy:**
 - ✓ **SMN a.s. – o.z. Nemocnice Šternberk – Interní pavilon, Olomoucký kraj** – budova v pasivním energetickém standardu ([zadávací dokumentace](#))
 - ✓ **Fotovoltaický systém Žďár nad Sázavou (Město Žďár nad Sázavou)** ([zadávací dokumentace](#))
 - ✓ **Nízkouhlíková obytná budova, Město Helsinky (Finsko)** zadávací řízení na nízkouhlíkové obytné budovy s využitím kritérií pro posouzení životního cyklu ([případová studie, AJ](#))
 - ✓ **Plavecký bazén s pasivním využitím energie, obec Sulejów (Polsko)** - [První plavecký bazén v Polsku, který splňuje normy pasivního využívání energie](#)
 - ✓ **Budovy s pozitivní energií - Centre Hospitalier de Niort (region Deux-Sèvres, Francie)** (případová studie – publikace [REDUCING HEALTHCARE'S CLIMATE FOOTPRINT: OPPORTUNITIES FOR EUROPEAN HOSPITALS & HEALTH SYSTEMS](#), str. 18)
 - ✓ **Forenzní psychiatrické centrum – RPC (Region Scane, Švédsko)** – největší pasivní dům ve Švédsku (více informací viz publikace [Nordic know-how 2021 – Best practices of sustainable healthcare in the Nordics](#), str. 7, AJ)

- **VZ na poskytování energetických služeb**
 - ✓ **Poskytování energetických služeb metodou EPC v Nemocnici Břeclav (Nemocnice Břeclav, příspěvková organizace)** ([zadávací dokumentace](#))

- **VZ na bourací práce**
 - ✓ **Recyklace odpadu, opětovné využití stavebního materiálu a požadavky na kvalitu řízení (Ministerstvo zdravotnictví Slovenské republiky, Bratislava)** ([případová studie a zadávací dokumentace](#))

- **VZ na inovace**

- ✓ **Nemocnice ve městě Sucha Beskidzka, Polsko** – využití modelu zohledňujícího náklady celého životního cyklu - viz Sdělení Komise - Pokyny k zadávání veřejných zakázek na inovativní řešení (2018) str. 14 - 15

IV. 3 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY BĚŽNÉ

Do této kategorie patří veřejné zakázky, jejichž předměty plnění jsou ve své podstatě obdobné napříč všemi oblastmi ve veřejném zadávání. Nejčastěji zadávanými druhy služeb jsou **úklidové služby** včetně potřeb k úklidu, **ostraha a bezpečnostní služby** dále také **stravovací a cateringové služby** nebo **péče o zeleň a technické služby**. Při veřejných zakázkách na tyto služby už jsou téměř běžně využívány v praxi osvědčené příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí. Mezi tzv. běžné služby můžeme zařadit i **služby prádelny** (praní nebo pronájem prádla), služby týkající se **odvozu a likvidace běžných odpadů**, servisní služby či **služby v oblasti informačních technologií**. Dále v textu se budeme zabývat pouze vybranými službami, podrobnosti ke všem výše uvedeným službám jsou uvedeny ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

➤ **Úklidové služby a čistící potřeby**

S veřejnými zakázkami na úklidové služby se setkává většina zadavatelů v České republice včetně velkých podniků a provozů.

Pokud jsou soutěženy úklidové služby v oblasti zdravotnictví, je ze strany zadavatelů nutné v zadávacích podmínkách reflektovat **specifika typická pro oblast zdravotnictví**, kterými jsou:

- **dezinfekce uklízených prostor** – dodržování tzv. dezinfekčních programů/řádů/plánů k prevenci infekčních rizik stanovených zdravotnickými provozy a schválenými příslušnými hygienickými stanicemi; k přípravě dezinfekčních roztoků se používají speciální pomůcky.
- **tzv. kategorizace a pasportizace prostor**
 - ✓ **variabilita uklízených prostor a povrchů** z hlediska používání úklidových přípravků a postupů – různé typy povrchů = různé úklidové přípravky a různé koncentrace, způsoby a frekvence stěrů, pravidelné i namátkové kontrolní stěry aj.
 - ✓ **velikost ploch** – z hlediska vhodnosti používání speciálních strojů, techniky a pomůcek při úklidu
- **profesní kvalifikační standard:** „[Úklidový pracovník ve zdravotnických a nemocničních zařízeních](#)“ – oprávněnost zadavatele ve vhodných případech požadovat, aby dodavatel pro určité plnění využíval certifikované osoby.
- **úroveň kvality poskytovaných služeb** – vymezení úrovně kvality úklidu včetně metody hodnocení kvality poskytovaných služeb (např. metoda KPI).

- **Příležitosti OVZ**

Z hlediska kategorií OVZ lze u tohoto typu veřejných zakázek ve všech oblastech uplatnit příležitosti z těchto třech kategorií:

Společnost – lidé:

- [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#) a

- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#) (vzorové textace a další materiály pro využití příležitostí jsou dostupné [zde](#))

Společnost – podniky:

- [podpora účasti sociálních podniků ve VZ](#),
- [podpora malých a středních podniků a](#)
- [férové dodavatelské vztahy](#)

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení; vhodné použít do zadávací dokumentace definici ekologického úklidu](#) a také je možné použít vzorové textace dostupné [zde](#).

• příklady dobré praxe

Veřejné zakázky na zajištění úklidových služeb úspěšně realizoval

- ✓ [Úřad vlády ČR \(případová studie\)](#),
- ✓ [Dopravní podnik hl. města Prahy](#) – rozdělení VZ na 16 částí dle lokací uklízených areálů ([případová studie](#)),
- ✓ Česká televize – využití hodnotícího kritéria „kvalita projektu úklidových služeb“ ([případová studie – písemný souhrn](#), [případová studie – prezentace na YouTube: Implementace OVZ - zakázka na úklidové služby pro ČT](#)) a
- ✓ [MPSV \(případová studie a video\)](#)

➤ Praní/pronájem prádla

Služby prádelen využívá v ČR mnoho subjektů z řad veřejných zadavatelů (sociální služby, nemocnice aj.) i z řad soukromých firem (hotely, wellness, rehabilitace, masážní salony aj.). Jedná se o služby, které lze poskytovat dvěma základními způsoby:

- praní, žehlení a opravy **prádla a oděvů ve vlastnictví zadavatelů** včetně zajištění logistiky prádla
- praní, žehlení a opravy prádla a oděvů včetně zajištění prádla a oděvů v dostatečném množství a také související logistiky – jde o tzv. komplexní servis prádla a oděvů formou **pronájmu prádla a jeho komplexní údržby**.

Z pohledu zadávání veřejných zakázek má každý ze způsobů svá specifika, výhody či nevýhody, které musí zadavatel vždy posoudit z hlediska naplnění účelu veřejné zakázky. Jeden ze základních rozdílů je to, že u prvního způsobu musí zadavatel na vlastní prostředky zajišťovat veškeré dodávky prádla, jejich distribuci a obměnu dle potřeb provozu, což se u druhého způsobu přenáší na dodavatele.

V oblasti zdravotnictví jsou služby prádelen jednou z nejdůležitějších služeb, kterou musí mít zdravotnická zařízení kvalitně zajištěnou. Ve srovnání s jinými oblastmi má i tato služba svá specifika vztahující se zejména k rizikosti prádla z hlediska kontaminace mikroorganismy a nebezpečí přenosu nozokomiálních nákaz. Prádelny, které nemocnicím tuto službu poskytují, musí být schopny přizpůsobit provoz přísným požadavkům legislativy zejména vyhlášky č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče a zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, případně i dalších předpisů – technických norem a metodických doporučení. Znakem vysoké odbornosti prádelen může být jejich **certifikace** v oblasti odborného ošetření prádla případně prokázání o opatřeních vyplývajících z těchto norem:

- oborová specifikace OS 80-01 Praní – Odborné ošetření prádla ze zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče vydaná Textilním zkušebním ústavem, s. p.
- ČSN EN 14065 Textilie – Textilie zpracované v prádelnách – Systém řízení biokontaminace pro činnosti v oblasti péče o prádlo (praní prádla, čištění prádla, žehlení prádla, mandlování prádla)

Více informací o certifikaci prádelen naleznete na stránkách [Asociace prádelen a čistíren](#)

Z hlediska možností zajištění prádelenských služeb většina nemocnic v minulosti využívala první z výše jmenovaných způsobů, tj. pouze prádelenské služby, v posledním desetiletí se však dynamicky dostává do popředí způsob druhý. Tento vývoj reflektovalo i Ministerstvo pro místní rozvoj, když ve spolupráci s Asociací prádelen a čistíren v r. 2018 vydalo [Metodiku pro zadání veřejné zakázky na praní a pronájem prádla pro zdravotnická zařízení](#), která obsahuje doporučení a postupy pro zadávání veřejných zakázek na "Praní a pronájem prádla a oděvů pro zdravotnická zařízení v souladu se ZZVZ.

• **příležitosti OVZ:**

Pronájem prádla je pro zadavatele velmi efektivní a v určitém ohledu také **odpovědné řešení**, neboť jde o formu tzv. směnného systému, což znamená, že prádlo není přiřazeno konkrétnímu uživateli v organizaci (oddělení nebo osobě), ale po vyprání je zařazeno dále do oběhu bez ohledu na místo jeho použití.

Využití komplexního servisu prádla a oděvů přináší zadavatelům ve zdravotnictví tyto výhody:

- zdravotnická zařízení nemusí řešit nákupy a oběh prádla (vše probíhá dle aktuálních požadavků se schopností reagovat na krizové situace či sezónní výkyvy)
- poskytovatel zjišťuje komplexní skladovou evidenci, která obvykle zahrnuje: detailní monitoring oběhu prádla (čipování), časové analýzy oběhu prádla i statistiky, dále také audit, na základě kterých jsou optimalizovány stavy zásob prádla. Získaná data pak zadavatelům slouží k přehlednému a objektivnímu rozdělování nákladů na služby na jednotlivá pracoviště.
- optimalizace zásob prádla a oděvů – souvisí s komplexní skladovou evidencí – většinou vede ke snížení požadavků na skladovací prostory
- minimální administrativa (čipování prádla, elektronické objednávky)
- rozvoz a distribuci po zařízení zajišťuje dodavatel (sběrná/výdejní místa)
- ostatní služby – kontrola stavu prádla → opravy prádla
- úspora mzdových i provozních nákladů zadavatele

Nevýhodou pro zadavatele může být vyšší cena za poskytované služby, avšak tato bývá obvykle pouze na první pohled, neboť při zohlednění a započítání výhod mohou nastat situace, kdy tato služba bude pro zadavatele ekonomicky výhodnější, než ostatní způsoby řešení oběhu a praní prádla a oděvů.

Z pohledu aspektů odpovědného zadávání lze u veřejných zakázek na služby prádelen tak, jako u jiných služeb, použít příležitosti především z kategorií:

Společnost-lidé:

- [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#),
- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#) - pro stanovení podmínek lze analogicky použít vzorové textace i materiály k úklidovým službám či službám ostrahy dostupné [zde](#).

Společnost-podniky:

- [podpora účasti sociálních podniků či malých a středních podniků ve VZ](#)

Životní prostředí

- [ekologicky šetrná řešení](#) – v prádelnách je používáno velké množství pracích prostředků i technologií, které ovlivňují životní prostředí, a to nejen z hlediska ekologického, ale i z hlediska energetického. Zadavatelé při zadávání zakázek proto mohou požadovat, aby dodavatelé při plnění používali ekologicky šetrné prací prostředky (například s ekoznačkou – viz [Seznam kritérií na webu České informační agentury životního prostředí](#)) nebo aby přednostně využívali energeticky méně náročné technologie, případně z hlediska odpadového hospodářství, aby se snažili snižovat produkci odpadů, například použitím opětovně použitelných obalů, recyklovatelných obalů nebo obalů větších objemů. Další oblastí u služeb prádelen je zajišťování distribuce prádla a jeho zpětný odvoz – i zde mají zadavatelé prostor pro zohlednění ekologicky šetrného řešení dopravy (například využitím dopravních prostředků na alternativní paliva).
- **Příklady dobré praxe:**
 - ✓ **Komplexní servis zdravotnického prádla pro nemocnice Jihomoravského kraje - Centrální jihomoravský zadavatel (CEJIZA) ([zadávací dokumentace](#)),**
 - ✓ **Komplexní servis prádla Fakultní nemocnice u sv. Anny (případová studie se vzorovými textacemi na webu www.sovz.cz a [zadávací dokumentace](#))**
 - ✓ **Dodávky udržitelných oděvů pro zdravotnický personál a jeho kompletní servis - Město Odense (Dánsko) (případová studie na webu www.sovz.cz)**
 - ✓

➤ ODPADOVÉ SLUŽBY (ODVOZ, LIKVIDACE)

Odpady vznikají prakticky při veškeré lidské činnosti, v průmyslu, stavebnictví, zdravotnictví, zemědělství, dopravě a při běžném životě člověka ve společnosti. Kvůli svým specifickým vlastnostem a různému riziku ohrožení životního prostředí vyžaduje každý tok odpadů specifické nakládání.

Specifika pro sektor zdravotnictví vychází z toho, že vedle standardních komunálních odpadů, stavebních a demoličních odpadů a odpadů ze stravovacího provozu se ve zdravotnictví musí pracovat i s kategorií tzv. **zdravotnických odpadů, které jsou rizikové, nebezpečné.** Nutno dodat, že většina odpadu ze zdravotnictví patří mezi nerizikový zdravotnický odpad, podobný komunálnímu. Vzniká hlavně z administrativních a úklidových činností zdravotnických zařízení a může zahrnovat rovněž odpad produkovaný při údržbě zdravotnických objektů. Problém je však s odpady, které s sebou mohou nést zdravotní rizika - odpad infekční.

Odpady ze zdravotní péče řeší zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech (dále jen „zákon o odpadech“), a to v § 88 a násl., dle kterého je za zdravotní odpad považován:

- odpad, který vznikl **při poskytování zdravotní péče** podle zákona o zdravotních službách **v lůžkových, ambulantních nebo jim podobných zdravotnických zařízeních** (z.č. 372/2011 Sb.),
- odpad vznikající **při zdravotní péči poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta**, pokud tento odpad vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení, nebo
- odpad vznikající **mimo zdravotnická zařízení**, zejména v zařízeních sociální péče, tetovacích salonech (invazivní metody), nebo protidrogových centrech (např. při

nakládání s použitými injekčními jehlami, ampulemi apod.), pokud vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení.

Odpad ze zdravotnictví zahrnuje komponenty různého fyzikálního, chemického a biologického materiálu. Zahrnuje pevný nebo kapalný odpad, který vzniká při léčebné péči nebo při obdobných činnostech. Zdravotnické odpady mohou obsahovat infekční agens, genotoxické látky, toxické chemické látky, nepoužitelná léčiva, radioaktivní látky nebo ostré předměty. Odpad může ohrozit nejen pacienty, zdravotnický personál v prostředí lůžkových nebo ambulantních pracovišť a diagnostických laboratoří, ale i externí pracovníky zajišťující shromažďování, přepravu a odstraňování odpadů v příslušných zařízeních.

Zvláštní kategorii zdravotnických odpadů tvoří **zdravotnické plasty** (zejména jednorázové rukavice, jednorázové ochranné oděvy z netkané textilie, sáčky s intravenózními roztoky a intravenózní aplikační systémy, stříkačky). Této skupině odpadů se cíleně věnuje publikace **Měření a snižování plastů ve zdravotnictví**, ([„Measuring and Reducing Plastics in the Healthcare Sector“](#), r. 2021, HCWH Europe, AJ“), která poskytuje údaje o používání plastů ve zdravotnictví a úspěšné případové studie zaměřené na snižování množství plastů.

Základním předpokladem minimalizace zdravotních a ekologických rizik v celém cyklu nakládání se zdravotnickými odpady je **řízený způsob nakládání v jednotlivých fázích**, tj. od třídění odpadu v místě vzniku včetně jeho bezpečného uložení do vhodných shromažďovacích prostředků, až po jeho předání oprávněné osobě k bezpečnému odstranění v zařízení k tomu určeném.

Problematika nakládání s odpady ze zdravotnictví je prioritou v Evropské unii i mimo ni. Světová zdravotnická organizace k tomuto tématu vydala příručku [Bezpečné nakládání s odpady ve zdravotnictví, 2. vydání](#) (WHO,2014)- AJ. Příručka obsahuje komplexní pokyny k bezpečným, účinným, ekologicky vhodným metodám pro zacházení s odpady ze zdravotní péče, jejich likvidaci za normálních situací a mimořádných událostí. Zvláštní pozornost je věnována základním procesům a technologiím, které jsou bezpečné, cenově dostupné, udržitelné. HCWH Europe vydalo na konci r. 2020 dokument [Udržitelné nakládání s odpady ze zdravotnictví v EU - Model cirkulární ekonomiky](#) a vytvořilo i [Databázi technologií zpracování odpadu ze zdravotnictví](#), což je globální databáze bezpečných a udržitelných technologií zpracování odpadu ve zdravotnictví.

Samostatnou kapitolou je pak **odpadní voda ze zdravotnických zařízení**. Čím jsou odpadní vody z nemocnic významné, je riziko vysokého obsahu mikroorganismů v odpadní vodě. Tyto organismy jsou ve vodě často přítomny v takovém množství, že hovoříme o infekční odpadní vodě. Potom není možné vodu do kanalizace vypouštět přímo, ale je nutné ji předtím upravit tak, abychom se choroboplodných zárodků zbavili a zabránili tak jejich přenosu do okolí. Pokud se v nemocnici pracuje s radioaktivním zářením, je možné, že ve vodě budou přítomny i radionuklidy. Nezanedbatelnou součástí těchto odpadních vod jsou zbytky nejrůznějších léčiv a jiných přípravků (tzv. mikropolutanty).

Čištěním vod ze zdravotnických zařízení se zabývá norma ČSN 75 6406: Nakládání s odpadními vodami ze zdravotnických zařízení (ZZ) vypouštěnými do stokové sítě pro veřejnou potřebu, která je účinná od března 2020. Podrobnosti k [Čištění odpadních vod ze zdravotnických zařízení](#) jsou uvedeny na stránkách Portálu pro stavebnictví a technická zařízení budov (TZBinfo).

- **příležitosti OVZ:**

U veřejných zakázek na odvoz a likvidaci odpadů lze podpořit řadu širších společenských a zejména environmentálních zájmů a využít tyto příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

- [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce a vyhrazené VZ](#)
- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)

Společnost – podniky:

- [podpora malých a středních podniků](#) – vhodným rozdělením zakázek na části (ať už podle druhů odpadů případně podle lokalizace plnění) může zadavatel podpořit lokální ekonomiku.

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) – představují snahu o snížení množství zejména komunálních odpadů končících na skládkách a tím snížení ekologických vlivů skládkování. Další možností je **řešení technologické úrovně svozových vozidel**, kdy zadavatel rovněž může přispět ke snižování emisí preferencí ekologicky šetrnějších vozidel.
- [cirkulární ekonomika](#) - Pro úplné zavedení správného systému odpadového hospodářství je důležité vědět, kde jednotlivé druhy odpadů fyzicky končí. Příklad [Masarykovy univerzity](#): zadavatel deklaroval mj. omezování vzniku odpadů u objednatele a preference materiálového využití odpadů. Výsledkem je 100 % dalšího využití komunálního odpadu (materiálové 40%, energetické 60%), tedy nulového skládkování (viz příklad dobré praxe).

- **příklady dobré praxe:**

- ✓ **Odpadové hospodářství MUNI (Masarykova univerzita v Brně)** – preference materiálového využití odpadů, hodnocení technologické úrovně svozových vozidel ([případová studie](#))
- ✓ **Hodnocení technologické úrovně svozových vozidel a způsob nakládání se směsným a komunálním odpadem (VUT Brno)** ([případová studie](#))
- ✓ **Dekontaminační jednotka na likvidaci nebezpečného odpadu (Nemocnice Havířov)** Nová technologie STERILWAVE splňuje nejpřísnější ekologické i bakteriologické redukční standardy a umožňuje zdravotnickým zařízením provádět bezpečnou likvidaci zdravotnického odpadu přímo v místě jeho vzniku. Tato technologie je testovaná a schválená Státním zdravotním ústavem. ¹⁴
- ✓ **Opětovně použitelné kontejnery na ostré předměty - Fakultní nemocnice Coventry a Warwickshire NHS Trust (Velká Británie)** ([případová studie](#))
- ✓ **Nakládání s plastovými odpady - Fakultní nemocnice Aarhus (Dánsko)** - zvýšená recyklace a cirkulární ekonomika plastových obalů. Pilotní projekt se týkal lahví na irigační roztoky a jejich složení umožňující následnou recyklaci. více podrobnosti k tomuto příkladu dobré praxe je uvedeno v publikaci [Netoxická zdravotní péče, vydané HCWH Europe](#).
- ✓ **Systematické třídění nemocničních plastů - Helsinská univerzitní nemocnice – HUS (Finsko)** podrobnosti viz publikace [Netoxická zdravotní péče \(HCWH Europe\)](#).
- ✓ **Hodnocení nákladů životního cyklu při nastavení svozu směsného komunálního odpadu (město Žďár nad Sázavou)** ([případová studie](#)) ([zadávací dokumentace](#))

¹⁴ <https://www.nemocnicehavirov.cz/aktuality/poradime-si-s-vlastnim-odpadem>

IV.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA SLUŽBY SPECIFICKÉ

Do této kategorie jsme zařadili veřejné zakázky, jejichž předměty plnění se týkají zejména sektoru zdravotnictví, a to **servisní služby na zdravotnické prostředky** a **dopravní zdravotní služby**. I při veřejných zakázkách na tyto ryze specifické služby je možné využít některé příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí.

➤ SERVISNÍ ZABEZPEČENÍ ZDRAVOTNICKÝCH PROSTŘEDKŮ

Zjednodušeně řečeno, zdravotnické prostředky jsou produkty, které jejich výrobce určil k použití ve zdravotnictví pro diagnostické, terapeutické, laboratorní, pomocné či ostatní účely. Při pořizování zdravotnických prostředků je nutné řešit **servisní služby, a to jak záruční** (po dobu poskytnuté záruky na ZP – jsou součástí smlouvy, kterou ZP pořizujeme), **tak pozáruční** (na dobu po skončení záruky a po celou dobu životnosti ZP), které nám umožní udržet dané zařízení v chodu resp. co nejvíce prodloužit dobu jeho užívání. Servisní služby zahrnují zejména údržbu předepsanou výrobcem, opravy, výměnu částí technického zařízení či jiné servisní úkony, poskytování náhradních dílů, provádění bezpečnostně-technických kontrol (BTK), provádění revizí ZP dle platných norem (týká se ZP pevně připojeného ke zdroji elektrické energie, a ZP, jehož součástí je tlakové nebo plynové zařízení). Důležité je vždy řešit garantovanou reakční dobu (doba, do kdy bude zahájena oprava) a garantovanou funkčnost (tzn. dostupnosti náhradních dílů k danému ZP). Zároveň je vhodné požadovat v odůvodněných případech i bezplatné zapůjčení náhradního ZP po dobu opravy.

Požadavky na servis u jednotlivých kategorií ZP jsou dány legislativou (zákon č. 89/2021 Sb., o zdravotnických prostředcích a zákon č. 268/2014 Sb., o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro). Servis ZP může provádět pouze osoba registrovaná u Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL). V případě, že se bude jednat o ZP s ionizujícím zářením, pak musí být navíc registrace i u Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB).

Zajištění servisních služeb je důležitou součástí pořizování ZP a je nutné na něj myslet již při přípravě veřejné zakázky na pořízení, pronájem či výpůjčku ZP.

Pro některé ZP je třeba vedle servisu zajistit i jejich validaci a návaznost jejich metrologických vlastností. Ty však mohou stát mimo servisní služby.

• příležitosti OVZ:

Společnost – lidé:

- [podpora vzdělávání, praxe a rekvalifikací](#)

Společnost – podniky:

- [férové dodavatelské vztahy](#) – při poskytování servisních služeb jsou při správě, údržbě a opravách ZP používány komponenty nakupované poskytovatelem servisních služeb. Jak nastavit férové pracovní podmínky v dodavatelském řetězci se můžete dočíst na stránkách projektu SOVZ [zde](#).
- [podpora účasti malých a středních podniků ve VZ](#)

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) – servisní technici najezdí často velké množství kilometrů při zajišťování servisních služeb, je tedy vhodné využít v rámci VZ hodnocení technologické

úrovně vozidel. Dále je vhodné požadovat i recyklaci či ekologickou likvidaci nefunkčních náhradních dílů.

- **příklady dobré praxe:**
 - ✓ **Realizace servisu zdravotnických prostředků s výhradním zastoupením firmy POLYMED medical CZ, a.s. (Nemocnice Třebíč p. o.) ([zadávací dokumentace](#))**

➤ ZDRAVOTNICKÁ DOPRAVNÍ SLUŽBA

Zvláštním druhem zdravotních služeb je zdravotnická dopravní služba (dále jen „ZDS“), jejímž účelem je:

- přeprava pacientů mezi poskytovateli nebo k poskytovateli a zpět do vlastního sociálního prostředí pacienta, je-li to nezbytné k zajištění poskytnutí zdravotních služeb,
- rychlá přeprava zdravotnických pracovníků k zabezpečení neodkladné péče u poskytovatele,
- přeprava osob včetně zemřelého pacienta související s prováděním transplantací, neodkladná přeprava tkání a buněk určených k použití u člověka, přeprava léčivých přípravků, krve a jejích složek a zdravotnických prostředků nezbytných pro poskytnutí neodkladné péče nebo přeprava dalšího biologického materiálu.¹⁵

K zajištění ZDS je třeba zejména dostatek odpovídajících typů vozidel, které zajistí poskytování této služby v režimu 24/7 a služby zdravotnického dispečinku, který organizuje a koordinuje přepravu pacientů, osob nebo materiálu. Pokud jde o vozidla, která jsou určena pro přepravu pacientů (tzv. převozová sanitní vozidla) musí splňovat všechny požadavky na věcné a technické vybavení, označení a barevné provedení dané legislativou. V případě vozidel zajišťujících přepravu biologického materiálu, léčiv vč. cytostatik atd. je pak třeba, aby byly vybaveny chladícím či jiným zařízením, transportním boxem či vozíkem, které zajistí, aby přepravovaný materiál byl přepravován v předepsaných skladovacích podmínkách, aby nedošlo k jeho znehodnocení.

Tuto zdravotnickou dopravní službu je možné poskytovat dvěma základními způsoby:

- prostřednictvím **vozidel ve vlastnictví zadavatele** nebo
- prostřednictvím **externího dodavatele**, u kterého si tuto službu zadavatel komplexně objedná - pronajme.

Určitou variantou pak může být i forma sdílení vozidel, kdy více zdravotnických zařízení sdílí vozidla pro zajištění ZDS. Z pohledu zadávání veřejných zakázek má každý ze způsobů svá specifika, výhody či nevýhody, které musí zadavatel vždy posoudit z hlediska naplnění účelu veřejné zakázky. U prvního způsobu musí zadavatel z vlastních prostředků řešit nákup potřebných vozidel, jejich provoz, správu včetně údržby a optimálního využití vozidel, což u druhého způsobu odpadá, neboť je to zcela přeneseno na dodavatele.

• **příležitosti OVZ:**

V rámci odpovědného zadávání může být vhodné a efektivní řešení prostřednictvím pronájmu vozidel či sdílení vozidel, což může vést k optimálnějšímu využívání vozidel externích dodavatelů služby namísto pořizování vozidel vlastních. Z pohledu příležitostí OVZ lze pak u veřejných zakázek na služby ZDS použít tyto příležitosti:

Společnost – lidé:

¹⁵ viz § 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách ve znění pozdějších předpisů

- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) – zde je prostor pro případné zohlednění ekologicky šetrného řešení přepravy (například využitím dopravních prostředků na alternativní paliva).
- [cirkulární ekonomika](#) – pronájem/sdílení aut

IV. 5 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY BĚŽNÉ

Do kategorie veřejných zakázek na dodávky běžné patří veřejné zakázky, jejichž předměty plnění jsou obdobné napříč všemi veřejnými zadavateli bez ohledu na oblast, ve které působí. V případě pořízování těchto předmětů plnění ve zdravotnickém sektoru může být potřeba vzít v úvahu určitá specifika. Nejčastěji zadávanými zakázkami v této kategorii ve zdravotnictví jsou **kancelářské potřeby a kancelářský papír, nábytek a vybavení interiérů, informační a komunikační technika (ICT), pracovní oděvy a obuv, drogistické zboží** (hygiena, úklidové prostředky, sáčky a pytle na odpad), **propagační předměty, vozový park** (referentské vozy, sanitní vozy, užitkové vozy), **vybavení stravovacích provozů** vč. zařízení a technologie, **potravin, energie**, provozní zařízení a materiál pro jejich údržbu.

Při veřejných zakázkách na tyto služby už jsou téměř běžně využívány v praxi osvědčené příležitosti odpovědného zadávání zejména z kategorií Společnost – lidé, Společnost – podniky a případně i Životní prostředí. Dále v textu se budeme zabývat pouze vybranými předměty plnění ve vztahu ke zdravotnickému sektoru. Podrobnosti ke všem výše uvedeným předmětům plnění jsou uvedeny ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

➤ PRACOVNÍ ODĚVY, TEXTILIE A OBUV

Veřejné zakázky na dodávky pracovních a jiných oděvů, ložního prádla, textilií a obuvi a ostatních textilií jsou zadávány napříč všemi oblastmi. Největší podíl na tomto typu zakázek ale mají nemocnice a ostatní zdravotnická zařízení. Z hlediska nákladů na pořízení prádla tvoří největší podíl pracovní oděvy, následuje ložní prádlo, menší podíl má pak patientské prádlo a prádlo operační.

Z hlediska požadavků na prádlo je mnoho předpisů a norem, které řeší nejen požadavky na prádlo používané ve zdravotnictví, ale i na jeho oběh a ošetřování (dekontaminace, praní, sterilizace apod.) Zadavatelé by proto měli v zadávacích podmínkách vždy pamatovat na vymezení základních požadavků na kvalitu prádla s ohledem na jeho budoucí použití ve zdravotnictví. Je možné se inspirovat v metodice MMR a Asociace prádel a čistíren ČR [Praní a pronájem prádla a oděvů pro zdravotnická zařízení](#), ve které jsou mimo jiné specifikovány základní legislativní i ostatní požadavky na prádlo používané v nemocnicích. V uvedené metodice je z pohledu kvality prádla doporučeno požadovat po dodavateli, aby doložil příslušná prohlášení o shodě a materiálové listy vystavené dle příslušných právních předpisů ze kterých bude vyplývat splnění normy ČSN P CEN/TS 14237 „Textilie pro zdravotnictví a zařízení sociálních služeb“. Součástí kvalifikačních podmínek by také měl být i požadavek, aby jako součást nabídky byly předloženy vzorky prádla, které musí být 3x vyprané. Požadavky na prádlo používané v nemocnicích řeší i další normy (viz velká publikace).

U některých textilií používaných ve zdravotnictví je nutné, aby byly dezinfikovatelné případně i nehořlavé (např. dělicí závěsy a stěny, textilie na paravány apod.) – i tato specifika musí zadavatelé zohledňovat při zadávání veřejných zakázek. V případě nákupů pracovní obuvi je

také vhodné v zadávacích podmínkách reflektovat prostředí a podmínky, za kterých bude obuv nošena, například požadovat antistatickou obuv, s bezpečnostními prvky (např. páskem přes patu), případně s plnou špicí apod.

- **příležitosti OVZ**

Oděvy jsou jedním z hlavních produktů, které je vhodné nakupovat eticky, neboť jejich proces výroby je velmi členitý – od zpracování bavlny po stříh a balení oděvů. Jak pěstování a zpracování bavlny, tak i vlastní výrobní proces oděvů je spojen s mnoha problematickými pracovními podmínkami - pěstování a zpracování bavlny probíhá často v toxickém pracovním prostředí díky používání pesticidů, škodlivých chemikálií při barvení či bělení bavlněných pomůcek a zejména s nedostatkem a nedostupností ochranných pomůcek; realitou je i nucená a dětská práce, práce špatně placená, práce v nebezpečných a zdravotně nezávadných podmínkách, práce s extrémními přesčasů a práce bez platných pracovních smluv. Proto je vhodné při zadávání veřejných zakázek využít příležitosti odpovědného veřejného zadávání z kategorií Společnost – lidé a Společnost – podniky.

Společnost – lidé:

- [etické nakupování](#)
- [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#) – tuto příležitost je vhodné využít za předpokladu výroby oděvů na území ČR.
- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)

Společnost – podniky:

- [podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách](#)
- [podpora malých a středních podniků.](#)

Podrobnosti k uvedeným příležitostem jsou k dispozici na web SOVZ: [Oděvy a obuv](#)

- **příklady dobré praxe**

- ✓ **Dodávky potravinové a materiální pomoci hrazené z Fondu evropské pomoci nejchudším II., část 4 (MPSV) - ([případová studie](#))**
- ✓ **Pracovní oděvy a obuv pro zaměstnance Městské rady města San Sebastian - Město San Sebastian (Španělsko) – zadavatel v zadávacích podmínkách zohlednil sociální kritéria ([případová studie](#))**

➤ POTRAVINY A STRAVOVÁNÍ

Nákupy potravin a jejich kvalita jsou v poslední době velmi aktuálním tématem, a to nejen z hlediska výrazného zvyšování cen na trhu, ale zejména také z hlediska udržitelnosti a ekologie. Zadavatelé nakupují potraviny buď jako hotové výrobky k okamžité spotřebě (např. v rámci provozovaných bufetů a rychlých občerstvení) nebo jako suroviny pro přípravu jídel v rámci svých stravovacích provozů.

Nemocnice mají významné specifikum v tom, že nakupují mnoho druhů potravin z důvodu povinnosti zajišťovat celodenní stravu pro pacienty, a také stravu pro své zaměstnance. S tím souvisí i skladba a rozmanitost jídel, protože denně musí stravovací provoz připravit široké spektrum teplých i studených jídel a pochutin, a to v různých dietách a také konzistencích. Tématu stravovacích a cateringových služeb i v oblasti zdravotnictví se podrobně zabývá velká publikace Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

- **příležitosti OVZ:**

U nákupů potravin mohou zadavatelé podpořit celou řadu společenských a environmentálních zájmů zařazených do kategorií Společnost – lidé, Společnost podniky a také Životní prostředí. Svůj význam u této komodity mají i sociální podniky, neboť některé z nich se zaměřují na potravinářskou výrobu.

Z pohledu odpovědného veřejného zadávání se v oblasti nákupů potravin stala důležitým prvkem novelizace ZZVZ účinná od 1.1.2022 související s novelizací zákona o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Do ZZVZ bylo vloženo **nové ustanovení § 37a** definující nové podmínky účasti v zadávacím řízení na dodávku potravin – zadavatel může stanovit jako podmínku účasti dodání místní nebo regionální potraviny z krátkého dodavatelského řetězce nebo z hlediska jakosti certifikované potraviny či potraviny produkované v systému ekologického zemědělství. Ministerstvo pro místní rozvoj k příslušnému ustanovení vydalo [Stanovisko expertní skupiny k nákupu potravin po 1.1.2022](#), ve kterém příslušné ustanovení zasazuje do zákonného rámce a současně se zde uvádí určitá doporučení pro postupy zadavatelů při aplikaci dané podmínky účasti do zadávacích řízení.

Společnost – lidé:

- [etické nakupování](#) - při nákupech potravin lze zejména podpořit etické nakupování. Jedná se nejčastěji o kávu, čaj, kávové a čajové produkty, ale také rýži, cukr, banány, obilniny, koření, banány či džusy. Zadavatel se také může zaměřit i na etický přístup k chovu zvířat a při nákupech například vyloučit použití vajec nosnic v klecích anebo požadovat pouze vejce nosnic ve volném výběhu, případně vejce pocházející z ekologického zemědělství. Pro zadavatele může být pomocná certifikace FAIRTRADE (spravedlivý obchod) prokazující u zboží a surovin splnění určitých sociálních, ekonomických a ekologických standardů. Více o této problematice se dočtete na webových stránkách [FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO](#).

Společnost – podniky:

- [podpora účasti sociální podniků ve veřejných zakázkách](#)
- [podpora účasti malých a středních podniků ve VZ](#)

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) - při nákupech potravin je možné v zadávacích podmínkách prostřednictvím zvláštních podmínek plnění požadovat, aby byla strava připravována **z produktů z ekologického zemědělství, tj. výrobků ekologické produkce či biopotravin**. Dalším tématem v rámci ekologicky šetrných řešení je také využívání **regionálních produkcí** s cílem přímo podpořit místní ekonomiku formou podpory místního zemědělství. V rámci zadávacích podmínek lze požadovat i dodávky tzv. **sezónních produktů**, v případném odůvodnění je možné se opírat o ustanovení, uvedené v [GPP kritériích](#) pro oblast občerstvení a stravování, aktualizovaných v roce 2019 Evropskou komisí, (str. 21) Ministerstvo zemědělství ČR pro tyto účely zveřejnilo oficiální **sezónní kalendář ovoce a zeleniny** pod názvem [Kalendář Ministerstva zemědělství Období sklizně a doba skladování ovoce a zeleniny](#), existuje také [Kalendář ovoce a zeleniny](#), který zveřejnilo Hnutí DUHA Friends of the Earth Czech Republic a svůj [sezónní kalendář](#) využívá také program [Skutečně zdravá škola](#).

U nákupů potravin by se zadavatelé také měli zaměřit i na související **redukcí plýtvání potravinami a celkově na udržitelné nakládání s odpady**. Například je možné ovlivnit produkci odpadů ze surovin k přípravě stravy – zadavatelé by měli u dodávek potravin, určených pro další zpracování, v maximálně možné míře vyloučit dodávky v jednorázových obalech a jednorázových plastech a spíše prosazovat dodávky ve vratných obalech nebo v obalech z recyklovatelných materiálů. Podrobnostmi se zabývá velká publikace Jak zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

- příklady dobré praxe:

- ✓ **Nákupy potravin formou dynamických nákupních systémů (DNS) - FN Bulovka a FN Hradec Králové** – více informací obsahuje [čtyřdílná série seminářů k flexibilnímu nakupování](#) mimo jiné i k nakupování potravin (obecné informace k využití DNS jsou k dispozici na [webu SOVZ](#))
- ✓ **Cyklická poptávková řízení na potraviny (Nemocnice Nové Město na Moravě, p. o., Thomayerova nemocnice, FN Královské Vinohrady, Oblastní nemocnice Kolín, VFN Praha, IKEM)**
- ✓ **Zajištění stravování ve školních jídelnách - Město Řím (Itálie) ([případová studie](#))**
- ✓ **Prevence a omezování plýtvání potravinami - Nemocnice Hvidovre (Dánsko)**
- ✓ **Nákupy fairtrade produktů - Kraj Västra Götaland, Švédsko**
- ✓ **Udržitelné nakupování potravin vyvažování složitosti výživy a udržitelnosti - Vídeňská asociace nemocnic (Rakousko) viz publikace [Strategické zadávání v evropském zdravotnictví](#).**
- ✓ **[Globopol](#)** - webové stránky platformy zaměřené na otázky výživy a zdravotní prevence; Globopol zaštiťuje několik projektů, mimo jiné [projekt Nemocniční strava – zlepšení stravy v nemocnicích](#) a [Průvodce skutečným jídlem](#). – viz příklady dobré praxe na webu [www.sovz.cz](#)
- ✓

IV.6 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY NA DODÁVKY SPECIFICKÉ

Do této kategorie jsou zařazeny veřejné zakázky na dodávky, jejichž předměty plnění se týkají zejména sektoru zdravotnictví, a to konkrétně **nákupy léčiv, medicínálních a ostatních plynů, nákupů dezinfekcí, zdravotnických prostředků**, které jsou rozděleny na dvě skupiny, kde první tvoří **zdravotnický materiál a nástroje** a druhou tvoří **zdravotnické technologie a přístroje**. Poslední specifickou skupinou jsou **úpravny vody**. Dále v textu se budeme zabývat vybranými předměty plnění ve vztahu ke zdravotnickému sektoru. Podrobnosti ke všem výše uvedeným předmětům plnění jsou uvedeny ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

I při veřejných zakázkách na tyto ryze specifické dodávky je možné využít některé příležitosti odpovědného zadávání víceméně ze všech kategorií - Společnost – lidé, Společnost – podniky, Životní prostředí i Inovace.

➤ DEZINFEKCE

Dezinfekce jsou chemické sloučeniny, které se používají k likvidaci mikroorganismů v prostředí zdravotnických zařízení s cílem minimalizovat přenos infekce na pacienta. Mikroorganismy, které se ve zdravotnických zařízeních vyskytují a kolují v nich, se v mnohém značně liší od mikroorganismů téhož druhu vyskytujících se mimo zdravotnické zařízení. Nemocniční bakterie jsou mnohem odolnější k antibiotikům i dezinfekčním prostředkům, proto je zásadní prevence nemocničních nákaz, která je zajištěná protiepidemiologickým režimem ve zdravotnických zařízeních. Prevence se týká provozu zdravotnického zařízení, počínaje řádně

prováděným úklidem s důslednou dezinfekcí, dokonalou sterilizací a dekontaminací veškerého zdravotnického materiálu a nástrojů.¹⁶

Volba používaného dezinfekčního prostředku (dále jen „DP“) závisí na posouzení podmínek průběhu dezinfekce a uvážení výhodných i nevýhodných vlastností DP (spektrum jeho působení na mikroorganismy, kvalitu a rychlost účinku, stabilitu, inaktivující látky, jeho agresivitu na materiál, jeho toxicitu, ...) a dále na ekonomické dostupnosti DP, vhodném balení a způsobu dávkování. Všechny zdravotnická zařízení musí mít zpracován a vydán svůj vlastní vnitřní předpis týkající se dezinfekcí tzv. Dezinfekční řád. Jeho obsah a forma podléhá vyhlášce č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče (dále jen „vyhláška č. 306/2012 Sb.“). Dezinfekční řád se zaměřuje na kritická místa a postupy a upravuje se každému konkrétnímu pracovišti na míru, přičemž platí základní legislativní povinnost dezinfekční prostředky střídat, a to dle účinné chemické látky a s přihlédnutím k možným vzájemným interakcím konkrétních produktů (případnou nevhodnost prostrídání s tou kterou účinnou látkou uvádí výrobce). Obecně platí, že dezinfekční prostředky by se měly střídat nejdéle po měsíci. Nezbytnou součástí preventivních opatření je i kontrola účinnosti dezinfekčního prostředku, která podává informaci nejenom o kvalitě provedené práce, ale rovněž i o účinnosti použitých látek. Kontrola se provádí prostřednictvím tzv. kontrolních stěrů a jejich rozborem v laboratoři.

Ve VZ na nákup dezinfekcí je obvyklé a vhodné rozdělení dezinfekčních prostředků podle účelu jejich použití na níže uvedené samostatné části:

1. **dezinfekční prostředky pro dezinfekci rukou;**
2. **dezinfekční prostředky pro dezinfekci kůže, sliznic a operačního pole;**
3. **dezinfekční prostředky pro dekontaminaci a dezinfekci nástrojů;**
4. **dezinfekční prostředky pro dezinfekci ploch, povrchů a předmětů;**
5. **dezinfekční prostředky pro dezinfekci malých ploch.**

Při zadávání VZ jsou kromě ceny velmi důležité i vlastnosti dezinfekčních prostředků ve vztahu k jejich použití v praxi, a to minimálně forma dezinfekce, spektrum účinku, expoziční časy pro dosažení účinku a zejména úroveň splnění požadavků legislativy a technických norem vztahujících se k daným přípravkům. Do popředí se dostává i otázka potenciálních rizik dezinfekčních prostředků pro lidské zdraví a životní prostředí, proto je nákup dezinfekčních prostředků významnou kategorií pro odpovědné veřejné zadávání.

Tématem bezpečnějších dezinfekcí se zabývá i jeden z projektů HCWH Europe nazvaný **Propagace bezpečnějších dezinfekčních prostředků ve zdravotnictví - SAICM 2.0** („Promoting safer disinfectants in the healthcare sector“, HCWH Europe, r. 2018-2022, AJ). Podrobnosti jsou uvedeny výše v části Programové oblasti HCWH Europe – cirkulární zdravotní péče. Projekt SAICM 2.0 staví na průkopnické práci **Vídeňské databáze dezinfekčních prostředků (WIDES)**, kterou vytvořilo Město Vídeň v rámci podpory udržitelného veřejného zadávání. V této databázi jsou dezinfekční prostředky rozříděny z hlediska jejich nebezpečnosti pro zdraví a životní prostředí s uvedením možných alternativ s ekvivalentní účinností. Zjištěná data jsou pak aplikovatelná při stanovování zadávacích podmínek k veřejným zakázkám. Podrobnosti viz případová studie níže.

¹⁶ viz <https://www.florence.cz/casopis/archiv-florence/2012/11/cim-se-ridit-pri-sestavovani-dezinfekcniho-radu/>

- **příležitosti OVZ:**

Společnost – lidé:

- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#) zajistit dodržování veškerých právních předpisů vůči všem osobám podílejícím se na plnění, a to bez ohledu na to, zda bude plněno přímo dodavatelem či jeho poddodavatelem. Často bývá podpora důstojných pracovních podmínek také **součástí tzv. „Kodexů jednání“** (z angličtiny „Code of Conduct“).

Společnost – podniky:

- [férové podmínky v dodavatelských vztazích](#) Zadavatel, který se chce aktivně podílet na nastavení férových podmínek v dodavatelském řetězci, může využít postupu a vzorových textací uvedených na webu SOVZ – férové podmínky v dodavatelských vztazích [zde](#).
- [podpora malých a středních podniků](#) – MSP lze podpořit zejména rozdělením veřejné zakázky na části dle druhů nakupované dezinfekce. Pro zapojení malých a středních podniků pomůže i snížení administrativní zátěže pro dodavatele související s účastí ve veřejné zakázce.

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) – zahrnují hlavně požadavky na dodávky bezpečnějších **dezinfekčních prostředků šetrnějších k životnímu prostředí** při zachování účinnosti dezinfekčního prostředku. K hledání možných alternativ k užívaným rizikovějším dezinfekčním prostředkům lze využít nástroj WIDES - [Vídeňskou databázi dezinfekčních prostředků](#).

Další oblastí, kterou je vhodné v zadávacích podmínkách řešit je množství **obalů** z dezinfekčních prostředků, které lze snížit požadavkem na dodávky ve velkých baleních či požadavkem na koncentrované produkty, které se před použitím ředí způsobem uvedeným výrobcem a za použití dávkovačů, které výrobce dodá nebo které jsou součástí balení. K tomuto lze analogicky využít **vzorové textace** k nákupu čistících prostředků, které jsou k dispozici v [tabulce předmětů plnění](#) na webu projektu SOVZ v rámci tématu Úklidové a čistící prostředky, případně i **Doporučené minimální požadavky pro čistící prostředky**, které jsou uvedeny v doporučení [MŽP – Šetrná veřejná správa – čistící prostředky a úklidové služby](#).

- **příklad dobré praxe:**

[Databáze dezinfekčních prostředků WIDES](#) - Město Vídeň, Rakousko ([případová studie](#))

➤ ZDRAVOTNICKÉ PROSTŘEDKY - ÚVOD

Oblast zdravotnických prostředků je velmi specifická a obsáhlá nejen z hlediska legislativy. V této kapitole se jí věnujeme pouze krátce, podrobně je tato problematika kompletně rozpracována ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

Oblast zdravotnických prostředků prošla nedávno velkými legislativními změnami. Tou zásadní změnou bylo zrušení původních směrnic EU regulujících zdravotnické prostředky: Směrnice Rady 90/385/EHS o aktivních implantovatelných zdravotnických prostředcích (AIMDD) (1990), Směrnice Rady 93/42/EHS o zdravotnických prostředcích (MDD) (1993), Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/79/ES o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro (IVDMD), které byly nahrazeny nařízením Evropského parlamentu a Rady [\(EU\) 2017/745 zdravotnických prostředcích](#) („MDR“) a nařízením Evropského parlamentu a Rady [\(EU\) 2017/746 o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro](#) („IVDR“). Dne 26.

května 2021 pak nabyl účinnosti **zákon č. 89/2021 Sb., o zdravotnických prostředcích**, který upravuje obecné zdravotnické prostředky a adaptuje nařízení (EU) 2017/745 o zdravotnických prostředcích (MDR) a zároveň došlo k přeměně původního **zákona č. 268/2014 Sb.**, o zdravotnických prostředcích tak, že sice zůstává v platnosti, ale upravuje jen **diagnostické zdravotnické prostředky in vitro**, tedy nikoli již obecné zdravotnické prostředky, takže se nově jmenuje „zákon o diagnostických zdravotnických prostředcích in vitro“.

Zdravotnickými prostředky obecnými jsou nástroje, přístroje, zařízení, programové vybavení včetně programového vybavení určeného jeho výrobcem ke specifickému použití pro diagnostické nebo léčebné účely a nezbytného ke správnému použití zdravotnického prostředku, materiál nebo jiný předmět, určené výrobcem pro použití u člověka za účelem:

- stanovení diagnózy, prevence, monitorování, léčby nebo mírnění onemocnění,
- stanovení diagnózy, monitorování, léčby, mírnění nebo kompenzace poranění nebo zdravotního postižení,
- vyšetřování, náhrady nebo modifikace anatomické struktury nebo fyziologického procesu, nebo
- kontroly početí.¹⁷

Zdravotnickým prostředkem tedy jsou např. náplasti, kontaktní čočky, rentgenové přístroje, kardiostimulátory, prsní implantáty, softwarové aplikace, náhrady kyčelního kloubu apod. Spadá sem tedy i skupina aktivních implantabilních ZP dle předchozí úpravy.

Zdravotnickými prostředky in vitro (dále jen „IVD“) se rozumí zdravotnický prostředek, který je činidlem, výsledkem reakce činidla, kalibrátorem, kontrolním materiálem, soupravou, nástrojem, přístrojem, zařízením nebo systémem, používaným samostatně nebo v kombinaci, který je výrobcem určen pro vyšetření vzorků in vitro, včetně darované krve a tkání získaných z lidského těla výhradně nebo převážně za účelem získání informací o fyziologickém nebo patologickém stavu, o vrozené anomálii, pro stanovení bezpečnosti a kompatibility s možnými příjemci, nebo pro sledování léčebných opatření. Do této kategorie tedy patří např. krevní testy na HIV, těhotenské testy, systémy pro monitorování cukru v krvi u diabetiků apod.

Informační systémy používané v oblasti zdravotnických prostředků

Na trhu EU existuje více než 500 000 typů zdravotnických prostředků a IVD. Dle nových nařízení MDR a IVDR má být zřízena a provozována Evropská databáze zdravotnických prostředků EUDAMED. Jejím prostřednictvím má probíhat registrace hospodářských subjektů, registrace prostředků (vč. UDI), bude obsahovat seznam oznámených subjektů a příslušné certifikáty, přehled o klinických zkouškách ZP, vigilanci¹⁸ a dohled nad trhem ZP. Evropská komise předpokládá, že do konce r. 2022 bude plně funkční EUDAMED v testovacím prostředí a ostrá verze bude spuštěna ve 3Q 2023.

V ČR je pro zdravotnické prostředky zatím stále využíván Registr zdravotnických prostředků (RZPRO), jehož správcem je SÚKL, a to až do doby zřízení Informačního systému zdravotnických prostředků (ISZP), který bude zajišťovat agendy v oblasti regulace ZP na národní úrovni a bude plně napojen na EUDAMED. Spuštění ISZP je plánováno na 2Q 2023. Podrobnosti k tomuto tématu jsou uvedeny v aktuální souhrnné zprávě SÚKL [zde](#).

Souhrnné informace ke zdravotnickým prostředkům včetně RZPRO jsou uvedeny na stránkách [Národního informačního systému zdravotnických prostředků](#) (NISZP).

¹⁷ viz <https://www.sukl.cz/zdravotnicke-prostredky-2> (27.5.2022)

¹⁸ Vigilance zdravotnických prostředků je systém hlášení a hodnocení příhod a bezpečnostních nápravných opatření pro terén (<https://www.niszp.cz/cs/system-vigilance>)

Specifika trhu zdravotnických prostředků

Výroba, prodej a následné používání zdravotnických prostředků se v mnoha ohledech liší nejen od jiných výrobních odvětví, ale také od jiných oblastí farmaceutického průmyslu. Hlavními specifiky tohoto trhu, výrobou zdravotnických prostředků v České republice a měření emisí skleníkových plynů u zdravotnických prostředků se podrobněji zabýváme ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

Jednorázové vs. opakovaně použitelné ZP

Jednorázové zdravotnické prostředky jsou velkou součástí negativního dopadu zdravotnického sektoru na životní prostředí. Značné množství jednorázových produktů používaných ve zdravotnictví nejen zvýšilo množství odpadu, znečištění a dopad na životní prostředí v tomto odvětví, ale také zvýšilo výdaje na zdravotní péči a učinilo dodavatelské řetězce náchylné k narušení a výkyvům poptávky. Přepřerování a repasování jednorázových ZP je proto pro zdravotnické systémy příležitostí k minimalizaci plýtvání a dosažení cílů udržitelnosti. Příkladem může být analýza životního cyklu repasovaného elektrofyziologického katétru, která ukazuje, že globální emise skleníkových plynů jsou sníženy o 50,4 % ve srovnání s novým produktem. Dopad na životní prostředí je dále snížen se zvýšeným odběrem a přepřerováním katétrů. Podrobnosti k tomuto tématu viz zpráva HCWH Europe Na cestě k cirkulární zdravotní péči – opětovné použití zdravotnických prostředků („[On the road to circular healthcare - reusing medical devices](#)“, AJ).

Je ekologicky šetrnější preferovat opakovaně použitelné ZP před jednorázovými a evropská legislativa se na to zaměřila a výslovně to umožňuje (článek 17 nařízení MDR o zdravotnických prostředcích), zároveň ale stanovuje přísné podmínky pro proces obnovy jednorázových ZP.

Pro snazší orientaci v tématu jsme z pohledu veřejných zakázek týkajících se zdravotnických prostředků rozdělili zdravotnické prostředky na dvě samostatné kategorie, a to materiál/nástroje a přístroje/zařízení.

V následující části se stručně zaměříme pouze na zdravotnický materiál a nástroje. Podrobněji se tomuto tématu i tématu přístrojů a zařízení věnujeme ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví.

➤ Zdravotnický materiál a nástroje

Zdravotnický materiál zahrnuje velké množství materiálů, pomůcek a nástrojů, z hlediska ekonomického tvoří po mzdových nákladech jednu z největších nákladových skupin v hospodaření nemocnic. Spotřební zdravotnický materiál (SZM) je ve většině případů zdravotnickým prostředkem, definovaným platnou legislativou, zpravidla se jedná o materiály nebo pomůcky, které jsou použitelné pouze v kombinaci s dalším zdravotnickým prostředkem a velmi často jsou určeny pro jednorázové použití.

Z pohledu zadávání veřejných zakázek dělíme zdravotnický spotřební materiál na dvě základní skupiny, a to z hlediska „vázanosti“ ke zdravotnickým přístrojům a technologiím.

- **Vázaný** zdravotnický materiál je v podstatě unikátní materiál určený k použití ke konkrétním zdravotnickým přístrojům a technologiím. Tento druh materiálu tvoří spíše okrajovou, ale z hlediska zadávání VZ, dosti významnou skupinu, neboť díky jeho vázanosti musí být nakupován spolu se zdravotnickými technologiemi. Jeho cena tedy musí být vždy před zahájením zadávacích řízení vyčíslena a také zahrnuta do předpokládané ceny veřejné

zakázky. Jde většinou o speciální sety, spojky, hadičky, sáčky, nástavce, filtry, filtrační jednotky, vaky aj.;

- **Nevázaný** zdravotnický materiál je opakem materiálu vázaného, tj. jde o univerzálně použitelný materiál k poskytování diagnostické a léčebné péče. Tento materiál nakupují zadavatelé samostatně a nezávisle. Do této skupiny například patří:
 - implantabilní zdravotnické prostředky (implantáty, cévní protézy, endoprotézy aj.),
 - jednorázové výrobky (návleky, čepice, operační pláště, operační sety a roušky, podložky, holící strojky, rukavice, šicí materiál, hadičky, sety, sáčky, masky, materiál z netkaných textilií, filtry, nástroje aj.),
 - inkontinenční pomůcky apod.

- **příležitosti OVZ:**

Velká část zdravotnického spotřebního materiálu jsou hotové výrobky, které se vyrábí mimo území ČR a často i mimo území EU. U této skupiny mohou zadavatelé v rámci aplikace odpovědného veřejného zadávání uplatňovat příležitosti zejména z kategorie Společnost – podniky, případně Životní prostředí. Jsou však některé druhy materiálu, u nichž část výrobního procesu probíhá na území ČR případně v EU. Obecně jde buď o kompletní výrobu nebo dílčí výrobní činnosti spojené s úpravami, kompletací a balením výrobků (například obvazový materiál, injekční technika, výrobky ke kyslíkové terapii) nebo v případech, kdy povaha a použití výrobků vyžaduje výrobu „na míru“ - příkladem je jednorázové rouškování. U nákupů materiálu z této skupiny je možné uplatňovat k výše uvedeným kategoriím OVZ i příležitosti z kategorie Společnost – lidé.

Jedním z často diskutovaných témat u zdravotnického spotřebního materiálu je problematika používání **jednorázových vs. resterilizovatelných** výrobků. Při posouzení se potkávají dvě roviny – jedna klade důraz na bezpečnost pacienta i personálu při poskytování péče, druhá klade důraz primárně na ekonomiku a hospodaření nemocnic. Jsou zde však i další významné aspekty, které s používáním jednorázových materiálů souvisí, a to množství uhlíkové stopy produkované výrobcí do ovzduší a také související vysoké množství odpadů zatěžujících životní prostředí. Lékařské textilie, kam spadají produkty včetně prádla, chirurgických plášťů, zástěr, uniforem, masek, chirurgických roušek a osobních ochranných prostředků mohou obsahovat škodlivé chemikálie, jako jsou PFAS, biocidy a zpomalovače hoření. Tyto nebezpečné látky se často používají v lékařských textiliích ke zlepšení funkčnosti a splnění požadovaných požadavků – i když existují bezpečnější alternativy. Velkou hrozbu představují zejména textilie na jedno použití, které končí na skládkách nebo ve spalovnách, uvolňují toxické látky a skleníkové plyny a výrazně znečišťují ovzduší, vodu a půdu. Nejnovější publikace HCWH Europe, Úloha chemie v udržitelných lékařských textiliích ([The role of chemistry in sustainable medical textiles](#), AJ), poskytuje stručný přehled současných materiálů a chemikálií používaných ve výrobním procesu lékařských textilií (se zaměřením na zdravotnické a hygienické produkty). Zpráva také poskytuje doporučení pro výrobce, zdravotnický sektor a tvůrce politik. HCWH Europe ve spolupráci s předními evropskými organizacemi zajišťujícími zdravotní péči zároveň vytvořila [Seznam chemických látek vzbuzujících obavy v evropské zdravotní péči](#). Seznam specifikuje chemické látky, které by se neměly používat ve výrobcích, je schválen evropskými zdravotnickými organizacemi, a umožní zadavatelům vybrat si bezpečnější alternativní produkty pro sektor zdravotnictví.

Z pohledu odpovědného zadávání je tedy důležité, aby zadavatelé před rozhodnutím, jaký druh materiálu budou nakupovat, důsledně a odpovědně posoudili i shora uvedené aspekty ve vztahu k naplnění jejich potřeb.

Dalším odpovědným přístupem může být i způsob, jakým zadavatelé zadávají veřejné zakázky na zdravotnický spotřební materiál. Příkladem mohou být nákupy osobních ochranných prostředků – OOP (ústenek a respirátorů), které i přes jejich počáteční nedostatek aktuálně nabízí mnoho dodavatelů a v různých materiálových variantách a vlastnostech (netkané textilie, textilie s nano vlákny, nanotextilie apod., dále výrobky jednorázové vs. opakovaně použitelné apod.). Aby zadavatelé mohli uskutečnit transparentní a nediskriminační soutěž s maximem účastníků a zejména při zohlednění efektivity, účelnosti a hospodárnosti, je možné například nezadávat předmět zakázky na počty ks, ale zvolit jinou měrnou jednotku, která bude optimálně reflektovat faktory při použití výrobků – například délka možného použití (hodiny, dny, osobodny apod.). Využití časového kritéria může zadavatelům přinést to, že pro ochranu úst budou ekonomicky výhodnější výrobky dražší, avšak s delší dobou použitelnosti, než výrobky levné s dobou použitelnosti velmi krátkou. Zadavatelé pak mohou vynaložit méně financí a současně podporují ochranu životního prostředí, když produkuje menší množství odpadů. Je třeba doplnit, že pokud by zadavatel využil možnosti zadávat pomocí časového kritéria, bylo by nutné toto zohlednit i při specifikaci OOP tj. striktně nedefinovat parametry a vlastnosti předmětů plnění, ale zaměřit se na definice cílů a potřeb. Z hlediska osobních ochranných prostředků je možné se při zadávání inspirovat publikací [MPO - Průvodce základy regulace obličejových masek, jakožto osobních ochranných prostředků a zdravotnických prostředků](#) (včetně praktických příkladů) nebo [Průvodci základy regulace OOP a ZP z února 2021](#) (publikace Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví)

Společnost – lidé:

- [podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce](#) – tuto příležitost je možné využít za předpokladu výroby materiálu nebo jeho dílčí části na území ČR. Vhodnou formou je využití jako hodnotícího kritéria, aby zadavatelé předešli případnému omezení hospodářské soutěže a diskriminaci. Další formou podpory zaměstnanosti znevýhodněných osob v oblasti výroby zdravotnického materiálu může být ve vhodných případech i **vyhrazení veřejné zakázky dle § 38 ZZVZ** pro dodavatele zaměstnávající alespoň 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců. Více informací o chráněných dílnách naleznete [zde](#), seznam dodavatelů náhradního plnění vede i [úřad práce](#).
- [důstojné pracovní podmínky a BOZP](#)

Společnost – podniky:

- [férové vztahy v dodavatelském řetězci, etické kodexy](#) – při zadávání veřejných zakázek na zdravotnický materiál je vhodné, aby se zadavatelé zajímali o výrobní, resp. dodavatelský řetězec s cílem dosáhnout toho, aby dodavatelé ve vyšší míře přejímali odpovědnost za materiál, který nabízí.

Životní prostředí:

- [ekologicky šetrná řešení](#) – zdravotnický spotřební materiál má velký potenciál ke změnám z hlediska vlivu na životní prostředí. Materiály, ze kterých se vyrábí, mohou obsahovat škodlivé a někdy i zdravotně závadné **chemické látky**, které je žádoucí nahradit látkami jinými - neškodlivými a zdravotně nezávadnými. Problematice používání chemických látek se věnuje především evropská legislativa i některé nadnárodní projekty – například platforma HCWH Europe programem [Bezpečné chemikálie](#), který se zabývá alternativami k nebezpečným chemikáliím ve zdravotnických prostředcích, jakými jsou Ftaláty a

bisfenol – výstupem programu je příručka Netoxická zdravotní péče ([\(Non-toxic Healthcare\)](#) v AJ.

- [cirkulární ekonomika](#) – jde v ruku v ruce s trvale udržitelným rozvojem. Na rozdíl od stávajících lineárních ekonomických procesů založených na principu vytěžit – vyrobit – vyhodit, cirkulární ekonomika zdůrazňuje mnohonásobné použití produktů a služeb a odpad vnímá jako zdroj. Na základě této myšlenky se spojili odborníci z celé Evropy a vytvořili nové **sady kritérií udržitelnosti pro jednorázové rukavice a opakovaně použitelné lékařské textilie**, které jsou v angličtině dostupné na stránkách sítě pro transformaci trhu zdravotní péče [Healthcare Market Transformation Network](#) (HMTN) a v češtině na webu [www.sovz.cz](#)

- **příklady dobré praxe**
 - ✓ **Katetry do nemocnic bez PVC- město Örebro (Švédsko)**
 - ✓ **Jednorázové zástěry z obnovitelných zdrojů a udržitelný přístup** jako výsledek inovativního nákupu - **Region Scane (Švédsko)** (viz příručka [Snížování klimatické stopy zdravotní péče - Reducing healthcare's climate footprint](#))

ZÁVĚR

Cílem této zkrácené příručky bylo nastínit problematiku a možnosti odpovědného veřejného zadávání ve zdravotnictví. Mnohem podrobněji se možným a vhodným příležitostem pro podporu širších společenských zájmů, konkrétním příkladům dobré praxe či případovým studiím věnujeme ve velké publikaci Jak odpovědně zadávat veřejné zakázky ve zdravotnictví, kterou doporučujeme všem zájemcům o tuto problematiku.

Ačkoli je odpovědné veřejné zadávání ve zdravotnictví stále ještě na začátku, je v tomto sektoru velký potenciál, neboť poskytovatelé zdravotních služeb ročně realizují značný objem veřejných zakázek v hodnotě mnoha desítek miliard korun. Díky tomu má zdravotnický sektor nezanedbatelný vliv na nabídku a poptávku na trhu a je třeba, aby se více přikláněl k udržitelnosti a efektivitě. Pandemie nemoci COVID-19 ukázala míru závislosti na jednorázových výrobcích a rizika spojená s narušením dodavatelských řetězců. Poskytovatelé zdravotních služeb byli nuceni hledat jiné cesty pro dodávky potřebného zdravotnického materiálu a vybavení, zvýšil se také tlak na urychlení přechodu zdravotní péče na oběhové hospodářství, kde je dodavatelský řetězec udržitelnější, výrobky vydrží déle.

Je nutno uvést, že sektor zdravotnictví je v řadě ohledů specifický, v některých svých systémech a postupech značně zakořeněný a ke změnám dochází velmi pomalu a zdlouhavě, zároveň však zdravotnictví jako obor prochází neustálou inovací a modernizací. Digitalizace je základem udržitelnosti a dalšího efektivního rozvoje zdravotnictví jako celku. Při využívání moderních technologií ve zdravotnictví, a to i v celosvětovém měřítku, máme však ještě značné rezervy.

Autorský tým: Veronika Horová, Alena Ševčíková a kolektiv autorů z týmu projektu OVZ

© Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2 Praha 2022

Projekt Odpovědný přístup k veřejným nákupům - Strategické zadávání veřejných zakázek je spolufinancován Evropskou unií. Registrační číslo projektu je CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_025/0015727. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

